

K i v o n a t a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 2013. május 22-ei ülésén hozott határozataiból:

221/2013. (V. 22.) MÖK határozat

A Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat Közgyűlése a 2013. május 22-ei ülése napirendjét a következők szerint fogadja el:

1. Előterjesztés a Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptió javaslatlattéli munkarészének elfogadására
2. Külömfélék

Végrehajtásért felelős: Bodó Sándor, a megyei közgyűlés elnöke
Határidő: 2013. május 22.

Debrecen, 2015. május 15.

Dr. Lipták János s.k.
jegyző

A kivonat hitelül: Kondor Erika

K i v o n a t a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 2013. május 22-ei ülésén hozott határozataiból:

222/2013. (V. 22.) MÖK határozat

A Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat Közgyűlése a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 13. § (2) bekezdés b) pontjában foglalt jogkörében eljárva egyetért a - határozat mellékletét képező - Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptió javaslatvételi munkarészevel.

A közgyűlés felkéri elnökét, hogy gondoskodjon a 214/2012. (XI. 30.) MÖK határozattal elfogadott, a megye területfejlesztési koncepcióját megalapozó helyzetfeltáró-értékelő vizsgálati dokumentum és a jelen határozattal elfogadott javaslatvételi munkarész, mint a Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptió egyeztetési anyaga szakmai és társadalmi egyeztetésére irányuló eljárás lefolytatásáról, majd a koncepció önkormányzati rendelettel történő elfogadásához szükséges javaslat közgyűlés elé terjesztéséről.

Végrehajtásért felelős: Bodó Sándor, a közgyűlés elnöke
Határidő: 2013. szeptember 30.

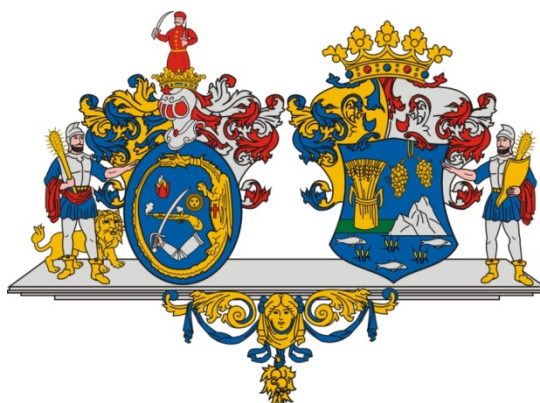
Debrecen, 2015. május 15.

Dr. Lipták János s.k.
jegyző

A kivonat hitelül: Kondor Erika

Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptió 2014-2020

Javaslattevési munkarész

2013. május

Készítette:

Hajdú-Bihar Megyei Fejlesztési Ügynökség
Kiss Gábor

INNOVA Észak-alföld Regionális Fejlesztési és Innovációs Ügynökség
dr. Grasselli Norbert
Völgyiné Nadabán Márta

és a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzati Hivatal munkatársai.

Tartalomjegyzék

1.	Bevezetés	6
2.	A megye jövőképe	7
3.	A megye célrendszerének bemutatása	8
3.1.	A célrendszer és a helyzetértékelés kapcsolata	8
3.2.	Célrendszer összefoglaló bemutatása	18
3.3.	Átfogó célok.....	20
3.4.	Stratégiai célok	22
3.4.1.	Stratégiai ágazati célok	23
3.4.2.	Stratégiai területi célok.....	24
3.5.	Elvek és horizontális célok	27
3.5.1.	Horizontális elvek	27
3.5.2.	Horizontális célok	28
4.	A célrendszer koherencia vizsgálata	30
4.1.	Belső koherencia vizsgálat.....	30
4.2.	Külső koherencia vizsgálat.....	35
4.2.1.	Koherencia a Nemzeti Fejlesztés 2020: Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció és az Országos Fejlesztési Koncepció dokumentumokkal.....	35
4.2.2.	Koherencia az Országos Területrendezési Tervvel	36
4.2.3.	Koherencia a Magyar Növekedési Tervvel.....	38
4.2.4.	Koherencia az Új Széchenyi Tervvel.....	38
4.2.5.	Koherencia a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégiával.....	38
4.2.6.	Koherencia a Nemzeti Vidékstratégia 2012-2020 programmal	39
4.2.7.	Koherencia az EU2020 Stratégiával	40
4.2.8.	Koherencia a Nemzeti Vízstratégiával, Magyarország Vízyűjtő-gazdálkodási Tervével, Nemzeti Szennyvíz Programjával, valamint az Ivóvízminőség-javító Programmal.....	41
4.2.9.	Koherencia Hajdú-Bihar Megye Szakképzési Koncepciójával.....	43
4.2.10.	Koherencia a Hajdú-Bihar megyével szomszédos megyék fejlesztési koncepcióival ..	43
5.	A terület felhasználás alapelveit lefektető koncepció	48
5.1.	Térhasználati elvek	48
5.1.1.	Az erőforrások védelmét szolgáló területhasználat	48
5.1.2.	Az értékmegőrzést, hozzáférést biztosító térhasználat-szervezés	48
5.1.3.	A hatékony, fenntartható térségi rendszereket, térségi gondolkodást kialakító térhasználat-szervezés.....	49
5.1.4.	A személy-, anyag- és energiamozgatás, az utazás igényét csökkentő és fenntartható módon kielégítő, térhasználat-szervezés	49
5.2.	Stratégiai térszerkezet	49
5.2.1.	A gazdasági tevékenység térségi eloszlása	49
5.2.2.	A megye stratégiai területi céljainak földrajzi lehatárolása	54
6.	A fejlesztés eszköz és intézményrendszere	57
6.1.	A prioritások azonosítása.....	57
7.	A tervezési folyamat, a társadalmasítás és a legitimitás leírása	73

1. Bevezetés

A Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat területfejlesztési feladatai között meghatározó a megyei területfejlesztési koncepció elkészítése, amely a megye hosszú távú, 2030-ig szóló céljait foglalja össze.

A koncepció-alkotás előkészítését a megye gazdasági, társadalmi és környezeti állapotának feltérképezése jelentette. A megyei fejlesztési koncepció helyzetfeltáró és elemző munkarészeit a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzati Hivatal a Geolin Bt-vel együtt készítette el. A Hajdú-Bihar Megyei Közgyűlés 214/2012. (XI. 30.) MÖK határozatával fogadta el a megye területfejlesztési koncepciójának helyzetfeltáró munkarészét.

A koncepció-alkotás következő lépését a javaslattevő fázis jelentette, melynek során a megye jövőképe és a legkedvezőbb fejlesztési irányok kerültek meghatározásra. Jelen koncepció azzal a céllal készült, hogy kijelölje Hajdú-Bihar megye lehetséges kitérési pontjait, meghatározza azokat a főbb fejlesztési irányokat, amelyekre a megye a 2030-ig terjedő időszakban különös hangsúlyt kíván fektetni. A koncepcióban meghatározott célok és fejlesztési irányok kijelölése adja meg az alapot a 2014-2020 közötti Európai Unió tervezési és költségvetési időszak operatív programjaihoz kapcsolódó megyei program elkészítéséhez.

A megyei koncepció javaslattevői munkarészét a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzati Hivatal, a Hajdú-Bihar Megyei Fejlesztési Ügynökség és az INNOVA Észak-alföld Regionális Fejlesztési és Innovációs Ügynökség készítette el, a Nemzetgazdasági Minisztérium és a Nemzetgazdasági Tervhivatal szakmai útmutatásának, valamint a rendelkezésre álló európai uniós és hazai fejlesztési dokumentumok és stratégiák figyelembevételével.

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Koncepció helyzetértékelő és javaslattevő munkarészeinek elkészítése a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet alapján történt. A koncepció készítői figyelembe vették a kormányzati szervek segédleteit, útmutatóit, és a szakmai konzultációk javaslatait.

A munkánkhoz segítséget nyújtott az ÉARFÜ Észak-alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség, Debrecen Megyei jogú Város Önkormányzata, DEOEC Egészségügyi menedzsment és Minőségirányítási Tanszék, Tiszántúli Református Egyházkerület, Debrecen – Nyíregyházi Egyházmegeye, Debreceni Zsidó Hitközség, Hajdúdorogi Egyházmegeye, Hajdú-Bihar Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, Hajdú-Bihar Megyei Agrárkamara, Hajdú-Bihar megyei Kormányhivatal, SZÖVETSÉG a Közösségi Részvétel Fejlesztéséért, valamint a megye települési önkormányzatai.

2. A megye jövőképe

Hajdú-Bihar megye 2030-ra megőrzi természeti értékeit és a helyi közösségek együttműködéseire, adottságaira és hagyományaira építve – támaszkodva Debrecen, mint a Kárpát-medence egészség fővárosa és versenyképes innovációs központ gazdaságélénkítő és munkahelyteremtő hatására – fenntartható, kiegyensúlyozott, lakosai számára minőségi szinten élhető környezet lesz.

A jövőkép szerint 2030-ban a megye közel két évtizede folyamatosan és fenntartható módon fejlődik, jelentősen javul a gazdasági teljesítmény és nő a foglalkoztatottak száma.

A megye kedvező földrajzi fekvését és természeti adottságait kihasználva visszanyeri a **gazdaságban** korábban betöltött súlyát.

- A megye **agrár- és élelmiszergazdasága** megerősödik, nő az exportban és a megye gazdaságában betöltött szerepe, hozzájárul a fenntartható gazdasági növekedéshez, valamint a vidéki térségek fejlődéséhez és a foglalkoztatás növeléséhez.
- Elsősorban Debrecen potenciáljára építve a megyeszékhely a Kárpát-medence **egészség fővárosává** válik, melynek keretében a lakosság egészséges környezetben élhet, valamint javul egészségi állapota. Ez a meglévő kutatás-fejlesztési, innovációs, társadalmi és szociális potenciálok, valamint az egészségipar és kapcsolódó iparágak komplex és egymást erősítő innovatív fejlesztésével történik.
- A megyében jelentősen nő az **innováció és a tudás szerepe**, hiszen ebben a megye felsőoktatása versenyelőnnyel és potenciállal rendelkezik nemzetközi szinten is. Kiemelt figyelmet kap a nyelvtanulás és a szakmai képzés megerősítése, a tanulható kompetenciák fejlesztése, a piacképes tudást közvetítő oktatási intézmények fejlesztése, hiszen a jól képzett és kreatív ember a legfontosabb erőforrása a gazdasági fejlődésnek. Ennek elengedhetetlen részét képezi a lakosság és elsősorban a fiatalok szemléletváltozása, az innováció társadalmi elterjesztése.

A megye kedvező **természeti adottságait** megőrzi és kihasználja a **társadalmi együttműködések** nyújtotta lehetőségeket, melyek hozzájárulnak ahhoz, hogy a megye kiegyensúlyozottan fejlődjön, valamint minden lakosa számára élhető környezet legyen.

- A megye teljes területén **egészséges települési környezet** kerül kialakításra, megőrizve a meglévő **természeti értékeket**, így minőségi szinten élhető, természeti, épített környezet jön létre, amely hozzájárul a térség népességmegtartó erejének növeléséhez is.
- A **társadalom megújítása** terén fontos szerepet kapnak a helyi közösségek, ezáltal hozzájárulva a társadalmi tőke, az állampolgári részvétel és civil szektor megerősítéséhez.
- A gazdasági megújulással, az elérhetőség, a közlekedési kapcsolatrendszer javulásával nem nő a különbség a megye központi és elsősorban határmenti települései között és ezen **leszakadó térségek** bekapcsolódnak a járási vérkeringésekbe. Ehhez a fejlett és

aktív határon átnyúló kapcsolatok is hozzájárulnak, melyek gazdasági – társadalmi – szociális és közösségi vetületekre térnek ki, kiteljesítve a megyében működő európai területi együttműködési csoportosulás(ok) (EGTC) tevékenységét.

- A **vidéki területek** olyan értékekkel rendelkező léttérré válnak, ahol a fiatalok és idősek egyaránt megtalálják jövőjüket, boldogulásukat.

3. A megye célrendszerének bemutatása

3.1. A célrendszer és a helyzetértékelés kapcsolata

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptió Helyzetfeltárásának a megye helyzetére vonatkozó legfontosabb megállapításai a következők:

A megye településszerkezete, intézményrendszeri ellátottsága

Hajdú-Bihar megye hazánk keleti határán elhelyezkedve minden típusában mutatja a keleti perifériák jellemzőit, azt az átmeneti állapotot, amely a globális és európai folyamatokba és hálózatokba való bekapcsolódó városhálózat mellett a lemaradó, tartós területi problémákkal terhelt rurális térségek sajátosságait jelenti.

A **megye településeinek fejlettsége** jelentős differenciákkal jellemezhető. A megyeszékhely, Debrecen fejlettsége kimagasló mind gazdasági, oktatási, társadalmi, kulturális, mind infrastrukturális, közlekedési szempontból, nemcsak a megyéjének, hanem az Alföld keleti részének központja, amelynek hatása és vonzása jelentős mértékben túlterjed az országhatáron is. A város számára fontos fejlesztések ehhez a szerepkörhöz igazodva elsősorban regionális és kontinentális viszonylatban értelmezendők, illetve a nagy lakosságszámból és népsűrűségből adódnak. Debrecen és területfejlesztési szereplői számára elsődleges cél egy olyan régióközpont megteremtése, amely a tudásintenzív gazdasági tevékenységek segítségével, a természeti erőforrásokra és a forgalmi fekvésre alapozva olyan élhető, kikapcsolódást biztosító környezetet, a környéken élők számára központként megjelenő várostérséget jelent, amely nemzetközi összehasonlításban meghatározó szereplője a kelet-kárpáti területi rendszernek.

A megye hagyományos mezővárosai, történelmi okoknál is fogva elsősorban a mezőgazdaság és a feldolgozóipar központjaiként, s a környékük számára ellátó és foglalkoztató szubcentrumként vehetőek figyelembe. Olyan településekként, amelyek Debrecen kisugárzó szerepének továbbvitelével is segítséget nyújthatnak a térségükben lakók számára. Ezen települések közül kiemelendők a megye északi részén elhelyezkedő ún. hajdúvárosok, amelyek a megye többi területénél dinamikusabban fejlődnek. De a megye nyugati és déli területén elhelyezkedő mezővárosok is a környékeikhez képest kiemelkedő szereppel bírnak. Ezen települések számára a mezőgazdasági és a feldolgozóipari kapacitások fejlesztése, a közlekedési elérhetőség javítása és a települési életkörülmények és intézmények fejlesztése lehet kiemelendő cél.

Ki kell emelni a **határ mentén fekvő városokat**, amelyek esetében a korábbi évtizedek elszigeteltsége még érezteti a hatását, –hiszen nagyrésztük funkcióhiányos település–,

viszont a határok légiesülése, s majdani megszűnése következtében a lehetőségeik is kitágulnak. Ezen települések esetében a nemzetközi kapcsolatok fejlesztése, a szomszédos ország térségeivel való kapcsolatok erősítése (mind humán, mind műszaki tekintetben) kiemelten fontos.

A megye **kistelepüléseinek lemaradása** a nagyobb lélekszámú, jobb ellátással jellemezhető városoktól jelentős. Ugyanakkor a Debrecen előterében és a közlekedési tengelyek mentén fekvő kisebb települések pozíciói ebben az esetben is jobbnak mondhatóak, hiszen a szolgáltatások, munkahelyek, partnerek elérhetősége számukra könnyebb, azonban ezen településeken a civilizációs hatások és az esetleges zsúfoltság miatt sajátosan kezelendő – elsősorban környezeti – problémák jelennek meg.

A legrosszabb helyzetben – tradicionálisan – az országhatár mellett, illetve a megye déli részén fekvő, **alacsony lélekszámú kistelepülések** vannak, ahol a közszolgáltatások biztosítása, s a lakosság életkörülményeinek fenntartása kell, hogy meghatározza a fejlesztések irányait.

A megyében található **sajátos adottságokkal rendelkező településeket** is – lélekszámtól függetlenül. Az egyik ilyen sajátos probléma a környezetileg érzékeny területű települések köre, amelyek a **Hortobágyi Nemzeti Park** területei által érintettek, vagy érzékeny vízbázisú térségek. Ezekben az esetekben a fejlesztési akcióknak különleges figyelemmel kell eljárni. Ugyancsak sajátos kezelést igényelnek a nagy területű, elszórt lakott területtel rendelkező települések, ahol a közszolgáltatások fenntartása, fejlesztése is új megoldásokat igényel. De itt kell megemlíteni a turisztikai potenciállal rendelkező településeket – legyen az termál-, kulturális- vagy vallási vonzerő – amelyek fejlesztése szintén **speciális beavatkozásokat** igényel. Ezen sajátosságokkal rendelkező települések fejlesztési igényeinek komplex, integrált kezelése, a centrum és a periféria közötti különbségek mérséklése és a belső kohézió erősítése fontos tényezői a megye hosszú távú fejlődésének.

Az intézményi felszereltség az inkluzív növekedés elérése végett kulcsfontosságú. Hajdú-Bihar megyében jellemző Debrecen domináns szerepe az egészségügyi és oktatási intézmények területén. A megyeszékhely vonzása ezeken keresztül is erőteljesen érvényesül a megye többi része irányában. Az oktatási rendszerre a legnagyobb kihívást az EU 2020-as célkitűzéseinek elérése, illetve a csökkenő gyerekszám miatt fellépő feszültségek jelentik.

A kulturális és sportlétesítmények tekintetében is Debrecen jelenti a kiemelkedő központot. A közüzemi szolgáltatások közül a szennyvízhálózat kiépítettsége javítandó, ugyanakkor az ivóvízellátásban is problémák jelentkezhetnek helyenként a klímaváltozás következményei miatt.

Hajdú-Bihar megye természeti erőforrásainak és környezeti folyamatainak bemutatása

Hajdú-Bihar megye több gazdasági ágának fejlődését jelentős mértékben befolyásolják a megye természeti erőforrásai. A gazdaság szempontjából fontos természeti adottságai közül első helyen a termőföld emelendő ki. Országos jelentőségű, de a megye

gazdaságában ma már csekély szerepet játszó földgázkincse Hajdúszoboszló és Nagyhegyes térségében koncentrálódik. Kiemelendő a termálvíz-készlet is, amelynek feltárása nyomán a megye jelentősebb településein (Balmazújváros, Berettyóújfalu, Debrecen, Földes, Hajdúböszörmény, Hajdúdorog, Hajdúnánás, Hajdúszoboszló, Kaba, Nádudvar, Polgár Püspökladány) általában működnek fürdők, Hajdúszoboszló pedig országos viszonylatban is az egyik leglátogatottabb gyógyturisztikai célponttá vált. Megfigyelhető ugyanakkor, hogy a termálvíz hasznosítása elsősorban gyógyászati, illetve turisztikai céllal történik, a geotermikus energiahasznosítás kevésbé jellemző Hajdú-Bihar megyére. Fontos megemlíteni a védett természeti értékek jelentőségét: a Hortobágyi Nemzeti Park – túl a terület nem lebecsülendő agrárfunkcióján – már ma is Hajdú-Bihar megye nemzetközi idegenforgalmának egyik névjegye. A kedvező természeti adottságokra épülő mezőgazdaság termékei – telepítő tényezőként – meghatározó szerepet játszottak a megye élelmiszer- és könnyűiparának kialakulásában, és napjainkban is jó feltételeket teremtenek az élelmiszergazdaság és a megújuló energiahasznosítás helyi gazdaságban játszott szerepének megőrzéséhez.

A **megye távlati vízigényei** a meglévő rendszerekről kielégíthetők, ugyanakkor kiemelten fontos feladat a vízbázisok biztonságba helyezése és biztonságban tartása a védőterületek kialakításával és a szükséges monitoring működtetésével. Emellett a vízelosztó-továbbító művek folyamatos rekonstrukciója – különösen a régi, korszerűtlen anyagból készült vezetékek esetében – fontos feladat a jövőben. A szennyvízkezelés kapcsán a fokozatosan kiépülő szennyvízcsatorna-gyűjtő rendszerek mentén a lakosság érdekeltté tételével szorgalmazni kell a lakossági bekötések számának növelését. A szennyvíztisztító művek területén pedig legfontosabb feladat a jövőben a III. tisztítási fokozattal is tisztított szennyvíz mennyiségének növelése.

A 2014-2020-as fejlesztési periódus kiemelt fontosságú célja kell, hogy legyen egy pontos alapkutatásra épülő **megújuló energia stratégia és program** kidolgozása a megyére. Lehetőség szerint legalább járási szinten részletezett kutatásokat és fejlesztési javaslatokat kell kidolgozni. Különösen jelentős és elérhető források állnak rendelkezésre a geotermikus energia és a biomassza hasznosítására.

A mezőgazdasági öntözéssel jelentősen mérsékelhetőek a növénytermesztés aszálykárjai. A **komplex vízgazdálkodási rendszer** kialakítása egyszerre szolgálhatja az öntözés, a belvízmentesítés-tárolás, a halgazdálkodás, a rekreáció és a természetvédelem céljait. A megye dél-nyírségi területeitől eltekintve nagyrészt az erősen aszályos, a Hortobágy térsége pedig a nagyon erősen aszályos kategóriába tartozik

A megye lakosságának, humán erőforrásának helyzete, a megye társadalmi környezete

Hajdú-Bihar megye – Budapestet nem számítva – hazánk 4. legnépesebb megyéje, lakónépességének száma 2012. január 1-én 538037 fő volt, mely az ország összlakosságának 5,4%-át jelentette. A megye **népességszáma** a rendszerváltás óta mintegy 2,0%-kal csökkent, bár ennek mértéke kedvezőbb, mint a teljes országra és a vidéki megyékre számított népességfogyás üteme (országosan a csökkenés meghaladja a 3,8%-ot, utóbbi esetben mértéke közel 5,6%-os).

A megye **demográfiai mutatói** részben kedvezőbbek az országos átlagnál – különösen a reprodukció és a korszerkezet tekintetében, elsősorban a roma lakosság magasabb arányából fakadóan. Emiatt a jövőben a megye lakosságszáma mérsékeltebb ütemben fog csökkenni, mint az országos átlag. Debrecen, illetve a környezetében lévő – részben szuburbán – települések (Hajdúhadház, Hajdúsámson, Nyíradony és környékük) lakosságszámának stagnálása, illetve mérsékeltebb növekedése prognosztizálható. A lineáris trendszámítás is rámutatott, hogy a települések között folytatódni fog a differenciálódás. Számítások alapján a nagyobb hajdúvárosok népességszáma stabilabbnak tűnik, várhatóan azonban a Tisza mente és a megye déli része azonban jellemzően népességszám-csökkenéssel fog szembesülni 2020-ig. Néhány kisebb bihari község esetében a lakosság előregedése a település elnéptelenedését vetíti előre, amelyet legfeljebb a csökkenő ingatlanárak miatt beköltöző hátrányos helyzetű családok tudnak ellensúlyozni. Emellett több település fiatalos korstruktúrája további dinamikus népességnövekedést jelez előre. A megye legnagyobb részére a további elvándorlás valószínűsíthető – Debrecen és szomszédsága (beleértve Hajdúszoboszlót is) jelenthet ez alól kivételt. Biharkeresztesen és környékén az elvándorlás folyamatát valamelyest mérsékelni fogja a román állampolgárok átköltözése.

Hajdú-Bihar megye **humán erőforrásainak helyzete** felemás: viszonylag nagy népességet koncentrálnak, országos átlagtól elmaradó mértékű természetes fogyást, de számottevő migrációs veszteséget mutat (jelentős probléma a képzett munkaerő elvándorlása), népességének korszerkezete fiatalos. Kedvező halandósági mutatóiban a népesség strukturális jellemzői mellett a megyeszékhely regionális szerepkörű egészségügyi intézményei (klinikák, megyei kórház) is szerepet játszhatnak.

A megye népességének **iskolázottsági** mutatói az országos átlagnál kedvezőtlenebb képet mutatnak. Kiemelkedő adottsága a humán erőforrás-utánpótlás biztosítása terén az ország egyik legnagyobb és legszélesebb képzési spektrumot (agrár, bölcsész, informatikai, jogi, közgazdasági, műszaki, orvosi-egészségügyi, pedagógiai, természettudományi, zeneművészeti) felvonultató felsőoktatási intézménye, a Debreceni Egyetem. (Hasonló képzési kínálatot a határ túloldalán fekvő Nagyváradon lehet legközelebb találni.) Az egyetem és a gazdasági szereplők közti kooperációra a humán erőforrás képzés területén jó példát kínálnak a kihelyezett tanszékek. Mind több példa akad a megye középfokú oktatási-képzési intézményei, illetve a gazdasági szereplők között formálódó kapcsolatokra is. A szakképzés intézményrendszerében jelentős szerepet játszik Debrecen, Balmazújváros, valamint Hajdúböszörmény önkormányzatainak összefogásával létesült Debrecen TISZK Térségi Integrált Szakképző Központ. Általános probléma ugyanakkor, hogy miközben a nagyvállalatok – különböző együttműködések keretében – gondoskodnak saját munkaerőigényeik kielégítéséről, nem jut elegendő képzett szakember a kis- és középvállalkozásoknak.

A megye **foglalkoztatási** adatai (országos átlag alatti aktivitási ráta, nagyarányú munkanélküliség, pályakezdő és tartósan munkanélküliek országos összehasonlításban kedvezőtlen mutatói) alapján kijelenthető, hogy a rendelkezésre álló munkaerő-tartalékok bőségesek, a megye fejlett oktatási-képzési intézményrendszere pedig lehetőséget teremt a munkaerő minőségi jellemzőinek javításához. Figyelemre méltó adottsága a megyének, hogy népesség-megtartó képessége szilárdabb, mint Kelet-Magyarország vagy Nyugat-Románia legtöbb megyéjéé. Jellemző továbbá, hogy a hazai munkaerő-költségek és munkatermelékenység viszonya nemzetközi összevetésben

kedvező. Összességében a munkaerő a megye gazdasági fejlődését meghatározó egyik legfontosabb telepítő tényező.

A **kulturális szolgáltatások** megyén belüli eloszlására jellemző a megyeszékhely centrikusság, Debrecen a megye egyértelmű kulturális központja. Fajlagos adatok tekintetében ugyanakkor látható, hogy például a lakosságszámhoz képest könyvtárba beiratkozott olvasók, vagy a kulturális rendezvényeken részt vevők száma kisebb településeken is kiemelkedő lehet. Ez utóbbi kategóriában kiemelkedik a térség két turisztikai központja, (Hajdúszoboszló és Hortobágy) illetve néhány hajdúváros. A múzeumok látogatottsága vonatkozásában egyértelmű a csökkenés. A mérleg másik oldalán ugyanakkor azt tapasztalhatjuk, hogy a múzeumi kiállítások száma folyamatosan növekedett a vizsgált időszakban. Ez ugyanakkor országos tendencia is: az egyre több kiállítást egyre kevesebb látogató keresi fel.

Társadalmi aktivitás a megyében

Egy térség öntudatának, önszerveződő képességének fontos értékmérője az ott működő vagy oda regisztrált nonprofit szervezetek száma. A civil szervezeteknek nagy szerepe van a helyi társadalom megerősítésében és a térségi-területi identitás megteremtésében, illetve ápolásában, továbbá – a megye történeti-földrajzi pozíciója következtében – a határon átnyúló kapcsolatok működtetésében.

E tekintetben a megye helyzete az országos átlaghoz és még a konvergencia térségekhez viszonyítva sem jó. A vizsgált szomszédos megyékhez képest is kifejezetten alacsony a Hajdú-Biharban működő nonprofit szervezetek fajlagos száma.

A megyén belül, ha csak a településenként regisztrált civil szervezetek számát vizsgáljuk, természetesen Debrecen áll az élen, mint legnépesebb város. Ha azonban a lakosság nagyságához arányítjuk ezeknek a szervezeteknek a számát, akkor akár a kisebb méretű falvak között is találunk olyat, ahol relatíve magas a nonprofit aktivitás.

A fő tevékenységi formák tekintetében a legtöbb nonprofit szervezet a szabadidő, oktatás és a sport tevékenységi körökben működik. Hajdú-Bihar megyében a szabadidő – kultúra - oktatás témakörök a legnépszerűbbek.

A vidéki területek fejlesztésében és revitalizációjában Európában kulcsszerepet játszanak a helyi kezdeményezésekre építő LEADER programok. Az akciócsoportokban a helyi önkormányzatokon kívül kellő arányban részt kell, hogy vegyenek a helyi civil szervezetek és a helyben telephellyel rendelkező vállalkozások is. Egy jól működő LEADER akciócsoport az európai tapasztalatok szerint a vidék megújításának egyik legfontosabb eszköze, ugyanakkor a helyi demokrácia és az értékek megőrzésének gyakorlóterepe, illetve inkubátora lehet.

A megye közlekedési infrastruktúrája

A megye egyes területein romlott a **közösségi közlekedés** közúthoz viszonyított „versenyképessége”, illetve nem megfelelő. Ezeken a településeken mindenképpen indokolt a közösségi közlekedés fejlesztése. A Debrecen környéki településekről érkező

utasforgalom az ingázók magas száma miatt koncentráltan jelentkezik, melynek volumene várhatóan szerényen növekedni fog az elkövetkezendő években, azonban feltételezhetően az üzemanyagárak csökkenése esetén ismét nagyobb részesedéssel fog bírni az egyéni közlekedés. Az helyközi autóbushálózat legnagyobb előnye az ingázóforgalom szempontjából, hogy Debrecenben lényegesen jobb a területi feltárása (kutatások rámutattak, hogy az utazók igyekeznek elkerülni az átszállásokat, közlekedési módváltásokat). A vonzásközpontokba irányuló forgalmat elsősorban az ingázás (főként munkavállalási és tanulmányi célú) jellemzi, azonban kérdéses, hogy a közigazgatás (beleértve az önkormányzati feladatellátás) átszervezése milyen utasforgalmat fog generálni a jövőben. A csökkenő lakosság számú, elöregedő népességű térségekben azonban az utazási igény csökkenése prognosztizálható.

Hajdú-Bihar megye alpinfrastruktúrájának valamennyi szegmense jelentős – bár eltérő mértékű – fejlődésen ment keresztül az elmúlt években. A gazdaságfejlesztés kérdéséhez szorosabban kapcsolódó **közlekedési és kommunikációs** infrastruktúra fejlesztése terén az M3-as és M35-ös autópályák kiépülése, több főút (4-es, 33-as, 35-ös, 42-es) közelmúltban végrehajtott, valamint a 100. számú vasútvonal jelenleg is zajló rekonstrukciója, továbbá a debreceni repülőtér fejlesztése a legfontosabb lépés. Mindezen beruházások nemcsak a megye külső kapcsolódását, de belső nexusainak minőségét is hatékonyabbá hivatottak tenni. A nemzetközi jelentőségű nyugat-keleti és észak-déli útvonalak találkozási pontjában fekvő megye gazdaságának épülésében – telepítő tényezőként – a közlekedési adottságok is fontos szerepet játszhatnak. A logisztikai központ szerepkörre már a korábbi területi tervezési dokumentumokban is alkalmasnak tartott Debrecen mellett elsősorban az M3-as és M35-ös autópályák csomópontjához közel fekvő Polgár logisztikai funkciói erősödhetnek, de – összhangban a közép- és hosszú távú gyorsforgalmi út-építési tervekkel, valamint a romániai kapcsolatok jelentőségének növekedésével – Berettyóújfalu szerepe is felértékelődhet. Kelet-Magyarországon elsősorban regionális repülőtér miatt rendelkezik Hajdú-Bihar megye az átlagosnál kedvezőbb közlekedés-földrajzi adottságokkal, míg a szomszédos romániai megyék adottságai fölé közúti és vasúti infrastruktúrájának színvonalával emelkedik (a határ túloldalán fekvő romániai Nagyvárad és Szatmárnémeti repülőtér is számottevő forgalmat bonyolít le).

Az ezredforduló, s különösképpen 2007 óta Hajdú-Bihar megye országos és nemzetközi kapcsolatrendszere alapvetően megváltozott. Hazánk EU csatlakozásával az EU külső határává vált a megye keleti határa, majd Románia EU tagságával ugyan megszűnt az áruforgalom korlátozása, ugyanakkor keleti szomszédunk nem vált a **schengeni övezet** tagjává, ami a személyek mozgását tekintve újszerű ellenőrzési rendszer kiépítését jelentette. 2007 óta ugyan a magyar-román határ EU belső határnak számít, mégis tényleges átalakulása – eltűnése – Románia Schengen tagsága után várható.

A MEGYE GAZDASÁGI ADOTTSÁGAINAK ÉRTÉKELÉSE

A megye gazdasági helyzetét jellemzi, hogy az egy főre jutó GDP alapján a megyék között évek óta a középmezőny végén szerepel. A GDP-n belül a mezőgazdaság az országos átlagnál magasabb arányú, míg a szolgáltatások alacsonyabb részt képviselnek. Magas a megyében a regisztrált munkanélküliek aránya, a lakosság vásárlóereje alacsony. A megyeszékhely és a kistérségek közötti fejlettségbeli különbségek nagyok. Ez egyrészt a megyéről alkotott összképet negatívan befolyásolja, másrészt a gazdaságon belül egyes

területek növekedését (például a turizmus) gátolhatja. A térség fejlődése szempontjából alapvető fontosságú a gazdaság fejlesztése mellett az életkörülményekben, infrastrukturális ellátottságban, szociális ellátásban megnyilvánuló különbségek mérséklése, a hiányosságok kiküszöbölése. Ugyanakkor Debrecen gazdasági és innovációs potenciálja kihasználásra vár.

A megye gazdaságának versenyképességét befolyásoló telepítő tényezők, termelési infrastruktúrák

Pozitívumként megállapítható tehát, hogy a megye természeti erőforrásai több területen kedvezőek. Humán erőforrás-ellátottságának mennyiségi oldala erős (magyarországi átlaghoz képest kedvezőbb demográfiai helyzet és régiós átlagnál jobb népességmegtartó képesség). Fejlett oktatási-képzési intézményrendszere kedvező feltételeket kínál a minőségi fejlődés generálására. Közlekedési-kommunikációs infrastruktúrája sokat fejlődött: Kelet-Magyarországon repülőterének, a határ romániai oldalával összevetve pedig jobb minőségű közút- és vasúthálózatának köszönhetően van előnyben. A gazdaságfejlesztést szolgáló infrastruktúra komoly mértékben bővült az elmúlt években, komoly ipari parki és inkubációs kapacitások születtek, klaszterszervezetek alakultak. Gazdaságfejlesztésre alkalmas, jelentős barnamezős tartalékterületek vannak a megyében.

Negatívumként emelendő ki, hogy a természeti erőforrásokkal történő gazdálkodás nem minden esetben fenntartható, illetve egyoldalú (termálvíz főként balneológiai-turisztikai célokra). A megyét vándorlási veszteség jellemzi, ráadásul az elvándorlás jelentős a képzetesebb rétegek körében. A humán erőforrás minőségi fejlesztésre szorul, illetve a gazdasági szereplők igényeihez igazítandó. A megyét átszelő közúti és vasúti tranzitvonalak nagyobb átbocsátó-képességűre történő átépítése hiányos, a mellékutak és vasúti mellékvonalak minősége sokfelé rossz. Az ipari parki infrastruktúra és szolgáltatás-kínálat terén nagyok a különbségek, hiányoznak a technológiai típusú inkubátorok, a klaszterek egy része nem működik a fejlesztési program célkitűzéseinek megfelelően, a vállalkozói övezet pedig – gazdaságfejlesztési eszközként – hatástalan maradt.

A megye regisztrált vállalkozásainak fő jellemzői

Pozitív elemként megemlíthető a megye vállalkozói szektorának országos átlagtól elmaradó mértékű fluktuációja, illetve a gazdasági válság vállalkozások fluktuációjában kimutathatatlan hatása. A vállalkozások ágazati megoszlásának – szerkezetváltás előrehaladását jelző – változása (eltolódás a hagyományos termelő tevékenységek felől a szolgáltatások irányába) ugyancsak előnyös, miként a területi különbségek mérsékelt csökkenése is említést érdemlő fejlemény.

Negatív adottság, hogy Hajdú-Bihar megyét országos átlagtól tartósan elmaradó vállalkozási aktivitás, és a külföldi tőkebefektetések aránylag szerény jelenléte jellemzi. A vállalkozások körében a mezőgazdaság, valamint az oktatás, egészségügy és szociális ellátás felülreprezentáltsága nem feltétlenül a dinamika jele, továbbá problémát jelent a vállalkozási aktivitás és külföldi működő tőkebefektetések erős területi differenciáltsága, a perifériák számottevő elmaradottsága is. Hajdú-Bihar megye

gazdaságában is jelen van a hatékony multinacionális nagyvállalatok, illetve a gyenge versenyképességű hazai kis- és középvállalkozások kettőssége.

Hajdú-Bihar megye gazdasági teljesítménye és innovációs potenciálja

Pozitívumként emelhető ki tehát, hogy Hajdú-Bihar megye egy főre jutó bruttó hazai terméke Kelet-Magyarországon (és közvetlen romániai szomszédjaival összevetve is) magasnak számít, illetve a növekvő főváros – vidék különbségek ellenére, országos átlaghoz viszonyított pozíciója nem nagyon romlott az elmúlt évtized folyamán. Gazdasági struktúraváltásának előrehaladását mutatja munkatermelékenység terén javuló relatív pozíciója, illetve a helyi bruttó hozzáadott érték szerkezetében, a szolgáltatások irányába megfigyelhető átrétegződés. Figyelemre méltó – elsősorban állami intézményrendszer bázisán nyugvó – kiemelkedő kutatási-fejlesztési tevékenysége, amely jó alapot kínál gazdaságában a tudásalapú, innovatív tevékenységek szerepének erősítéséhez.

Negatívum, hogy – főként országos átlagtól elmaradó gazdasági és foglalkoztatási aktivitása nyomán – az egy főre jutó bruttó hazai termék komoly mértékű elmaradást mutat az országos (és az európai uniós) átlagértéktől. Vidéki megyék között jelentős súlyúnak számító szolgáltató szektora relatív pozíciójának háttérében nem annyira a megye gazdasági fejlettségéből fakadó erős terciarizációja, mint inkább külföldi tőkebefektetések elmaradásából adódó aluliparosodottsága áll. A bruttó hozzáadott érték a vállalkezési aktivitásnál is nagyobb megyén belüli területi különbségeket mutat, és az évtized folyamán határozottabb felzárkózási tendenciákat produkáló – általában Debrecen-környéki – települések a nagyváros gazdasági térszervező szerepének fontosságára hívják fel a figyelmet, csekély reményt adva a távolabbi perifériák felzárkózására. A megye K+F szektorának komoly strukturális gyengesége a vállalkozói szektor alulreprezentáltsága.

A megye mezőgazdaságának fő jellemzői

Pozitívumként emelhető ki Hajdú-Bihar megye ma is jelentős agrárpotenciálja, szántóföldi növénytermesztés és állattartás szimbiózisára épülő mezőgazdasága, mely az ágazat országos átlagot meghaladó termelékenységi mutatóiban is visszatükröződik. Az ágazat – területi struktúrájából következően – fontos szerepet játszik a vidéki térségek gazdaságában, mind a tömegtermelés, mind a speciális termékek tekintetében fejlesztési stratégiába beépíthető adottságokkal rendelkezik.

Negatívum a korábbi feldolgozóipari kapacitások leépülése, mely alacsonyabb helyi hozzáadott érték előállítását eredményezi, illetve hozzájárul az ágazat diverzifikáltságának csökkenéséhez.

Az ipar-építőipar jellemzői

Pozitívum, hogy Hajdú-Bihar megye ipara kiegyensúlyozottabb szerkezetet mutat, mint a gépipar erős dominanciájával jellemezhető magyarországi ipar, továbbá külön

pozitívum a magas hozzáadott értéket produkáló iparágak markáns helyi jelenléte. Az elmúlt évek szerkezeti változásainak nyertesei a dinamikus iparágak voltak, a megye iparának exportteljesítménye jelentős mértékben növekedett. Több dinamikus iparág (elektronika, gyógyszeripar) külföldi tőke által meghatározott nemzetközi értékláncaiban Hajdú-Bihar megye nemcsak a termelő, hanem a közvetlen termelésen kívüli funkciók (például K+F, logisztika) telephelyeként is megjelenik. Részben az ágazati sokoldalúság, részben a Hajdú-Bihar megyében domináns iparágak kisebb válság-érintettsége az oka annak, hogy az elmúlt évek recessziója országos átlagtól elmaradó mértékben érintette a megye iparát. Részben a szocialista iparosítás örökségként, számottevő ipari-építőipari vállalkozások működnek a megye több városában, ami segíti a vidéki térségek gazdasági diverzifikációját, illetve a Debrecen és a nagyobb városok gazdasági teljesítőképességében mutatkozó különbségek csökkentését.

A tömeges munkahelyteremtés szempontjából negatívan értékelendő Hajdú-Bihar megye országos és (főként) vidéki átlagtól elmaradó iparosodottsága, mely részben örökölt adottságokra, részben pedig arra a körülményre vezethető vissza, hogy a rendszerváltás után megszűnt ipari munkahelyeket kevésbé pótolták az új ipari beruházások. Iparában hagyományosan felülreprezentáltak az ágazat nem túl dinamikus szegmensei, illetve – összefüggésben a külföldi működő tőke szerényebb jelenlétével – a megye iparának exportorientáltsága ma is elmarad az országos átlagtól. Az ágazat dinamikus szegmensei elsősorban a megyeszékhelyen működnek, s ezzel hosszabb távon földrajzi elhelyezkedése hozzájárul a megyén belüli területi különbségek növekedéséhez.

A szolgáltatások jellemzői

Pozitívum a szolgáltató szektor belső strukturális átalakulása, a nem állami szegmensek jelentőségének növekedése, és a külföldi működő tőke-befektetések szektorban történő megjelenése. Fontos adottság az oktatás (az egész régió legnagyobb munkaadójának számító Debreceni Egyetemmel), illetve a turizmushoz kötődő tevékenységek viszonylagos felülreprezentáltsága.

Negatívum a szolgáltatások dinamikus elemeinek (ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatások, pénzügyi szektor) aránylag kisebb szerepe, továbbá a szolgáltató vállalkozások nagyon erős és minimális súlypont-eltolódást sem igen mutató területi koncentrációja, mely a centrum és a perifériák közti differenciák növelésében komoly szerepet játszik. Látszólagos ellentmondás számos kistélepülés arányaiban jelentős foglalkoztatónak számító (jelentős részben állami) terciér szektora, mely elsősorban a helyi gazdaság hiányzó mezőgazdasági és ipari szereplőire hívja fel a figyelmet.

Debrecen gazdasága a többi magyarországi régióközpont tükrében

Pozitívumnak tekinthető Debrecen kelet-magyarországi nagyvárosok körében kimutatható vezető pozíciója, illetve mind a regisztrált társas vállalkozások sűrűségi adataiban, mind az egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték esetében mutatkozó viszonylagos dinamikája. Gazdasága az egyik leginkább terciérizálódott nagyvárosi

gazdaság, amely – különösen a még mindig jelentős helyi munkaadónak számító ipar – napjainkban is több lábon áll.

Negatívumként értékelendő Debrecen észak-dunántúli nagyvárosokkal szemben mutatkozó hátránya, mely – összefüggésben a külföldi működő tőke-befektetések kisebb volumenével – alacsonyabb egy főre jutó bruttó hozzáadott értékben, kisebb exportban, és – köszönhetően a helyi gazdaság mérsékeltebb teljesítő-képességének – kisebb iparüzési adóbevételekben nyilvánul meg.

A megye fő turisztikai jellemzői

Hajdú-Bihar megye **turizmusának** egyik legfőbb kitörési pontja az egészségturizmus, ezen belül a gyógyturizmus. Az elmúlt évtized jelentős fejlesztései mellett a jövőben is várható az ágazat növekedése. Emellett az ágazat joggal alapozhat a természeti adottságok (pl. vízfolyások, erdők) illetve kulturális örökségek hasznosítására.

A megye számos műemlékkel rendelkezik (203 országosan védett műemlék, amelyből 72 Debrecenben található), melyek a történeti értékük mellett fontos részei a térség turisztikai vonzerejének.

Hajdú-Bihar megye **lakásállománya** az országos átlagnál jelentősebb növekvő tendenciát mutat, mely mögött jelentős területi különbségek húzódnak. A városok és a nagyváros környéki települések mind mennyiségi, mind minőségi tekintetben javulást tudtak mutatni. A jövőre vonatkozóan fontos feladat lehet a csökkenő népességű településeken a megfelelő színvonalú lakások fenntartása.

Hajdú-Bihar megye 2014-2020-as időszakra vonatkozó területfejlesztési célrendszerének kialakítását a megye fentebb bemutatott pozitív és negatív adottságainak és lehetőségeinek maximális figyelembe vétele mellett befolyásolta számos kapcsolódó európai uniós és hazai tervezési dokumentum (az ezekkel való külső koherenciát lásd a 4.2. sz. fejezetben), a Nemzetgazdasági Minisztérium és a Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal iránymutatásai, továbbá a tervezés egyes stádiumaiban lefolytatott társadalmi egyeztetés során elhangzott számos előremutató vélemény, észrevétel, javaslat.

3.2. Célrendszer összefoglaló bemutatása

Hajdú-Bihar megye 2014-2020-as fejlesztési időszakra vonatkozó jövőképe

Hajdú-Bihar megye 2030-ra megőrzi természeti értékeit és a helyi közösségek együttműködéseire, adottságaira és hagyományaira építve – támaszkodva Debrecen mint a Kárpát-medence egészség fővárosa és versenyképes innovációs központ gazdaságélénkítő és munkahelyteremtő hatására – fenntartható, kiegyensúlyozott, lakosai számára minőségi szinten élhető környezet lesz.

Átfogó cél 1

Hajdú-Bihar megye természeti adottságaira, hagyományaira és kutatási potenciáljára alapozott gazdaságfejlesztés, mely növeli a foglalkoztatást és erősíti a megye kelet-magyarországi innovációs központ funkcióját

Átfogó cél 2

A szegénység és társadalmi kirekesztés csökkentéséhez, valamint a munkaképes korú lakosság piacképes képzettségi szintjének növeléséhez szükséges szolgáltatási és közigazgatási funkciók erősítése

Átfogó cél 3

Hatékony víz- és energiagazdálkodás, valamint a fenntartható környezetgazdálkodás feltételeinek megteremtése és fejlesztése a Tiszántúlon az éghajlat- és klímaváltozás negatív hatásainak csökkentésére

Stratégiai ágazati cél 1

Az Alföld értékeire épülő fenntartható környezet

Stratégiai ágazati cél 2

Versenyképes gazdaság és egészséges ételmező

Stratégiai ágazati cél 3

A megye gazdasági szerkezetének megfelelő oktatás, szakképzés

Stratégiai ágazati cél 4

Közösségi, szociális és társadalmi fejlesztések a leszakadó társadalmi csoportok esélyegyenlőségének és életminőségének javítására

Stratégiai területi cél 1

Debrecen, az Életerős város, mint a Kárpát-medence egészség fővárosa

Stratégiai területi cél 2

Járasközpontok és járási szintű kisvárosok mint a helyi közösségek együttműködéseinek centrumai

Stratégiai területi cél 3

Köstelepek mint az élhető vidéki közösségek színterei

Horizontális elv 1

Az innovációs szemlélet integrálása a gazdasági, társadalmi és környezeti folyamatokba

Horizontális elv 2

A társadalom és a gazdaság önszerveződő folyamatainak újraélesztése

Horizontális elv 3

Az életminőség javítása az öregedő társadalom kihívásaira válaszolva

Horizontális cél 1

2020-ra minden új beruháznál és fejlesztésnél biztosítva legyen a környezeti, pénzügyi és társadalmi fenntarthatóság

Horizontális cél 2

A foglalkoztatás növelése a megye munkaképes korú lakossága körében

Horizontális cél 3

A megye lakosságának és gazdaságának bekapcsolása az információs társadalomba

3.3. Átfogó célok

Átfogó cél 1 (C1)

Hajdú-Bihar megye természeti adottságaira, hagyományaira és kutatási potenciáljára alapozott gazdaságfejlesztés, mely növeli a foglalkoztatást és erősíti a megye kelet-magyarországi innovációs központ funkcióját

Hajdú-Bihar megye gazdasága hagyományosan a mezőgazdaságra és az élelmiszeriparra épült. Ez a terület a jövőben is erőteljesen megjelenik majd a megye gazdasági szerkezetében. A mezőgazdaság számára előnyös természeti adottságok magas hozzáadott értékű, nemzetközileg is versenyképes, egészséges élelmiszerek előállítását teszik lehetővé, amelyet a megfelelő kutatás-fejlesztés támogat.

A megye gazdasága és kutatás-fejlesztése erősen Debrecen központú, a város Kelet-Magyarországon meghatározó szerepet tölt be ezeken a területeken. Ezt a regionális pozíciót meg kell erősíteni, és a kisugárzó hatás növelésével, új város-vidék kapcsolatokra építve a megye településeit bekapcsolni a gazdasági vérkeringésbe. Gazdasági és innovációs területeken a megye- és országhatárokon átnyúló kapcsolatokra támaszkodva fejlődik a megye versenyképes termelése, ezáltal növelve a foglalkoztatást.

Átfogó cél 2 (C2)

A szegénység és társadalmi kirekesztés csökkentéséhez, valamint a munkaképes korú lakosság piacképes képzettségi szintjének növeléséhez szükséges szolgáltatási és közigazgatási funkciók erősítése

Hajdú-Bihar megyében cél a szegénység elleni küzdelem, különösképpen a mélyszegénységben élők számának csökkentése. A társadalmi kirekesztettség elleni fellépés részeként elérendő cél a társadalom önszerveződő, öngondoskodó erejének helyreállítása, építve a helyi kulturális és vallási értékekre, erősítve a helyi közösségeket, fejlesztve a civil társadalmat és növelve az állampolgári aktivitást. A munkaképes korú lakosság képzettségi szintjének növelését elsősorban a szakképzésre és a felsőfokú képzésre támaszkodva kell elérni, segítve az első átfogó célban megfogalmazott gazdasági fejlődést. A fenti célokat az ügyfélbarát, mindenki számára elérhető és hozzáférhető közszolgáltatás és közigazgatás, valamint államigazgatás kialakítása segíti, amely javítja a lakosság egészségi állapotát és a közbiztonságot.

Átfogó cél 3 (C3)

A hatékony víz- és energiagazdálkodás, valamint a fenntartható környezetgazdálkodás feltételeinek megteremtése és fejlesztése a Tiszántúlon az éghajlat- és klímaváltozás negatív hatásainak csökkentésére

Hajdú-Bihar megye páratlan természeti értékeinek sokféleségét megőrizve hosszútávon fenntartható környezetbarát gazdaságot kell kialakítani. A megyét (hasonlóan a tiszántúli megyékhez) is érintik a klímaváltozás hatásai; az aszály, belvíz és árvíz problémáinak megoldása a fenntartható vízgazdálkodás fejlesztésével már rövidtávon segítheti a megye gazdaságának fejlődését.

A megye energiafüggőségének csökkentése érdekében kiemelt cél a megújuló energiák széleskörű alkalmazásának elterjesztése, illetve az energiahatékonyság növelése.

3.4. Stratégiai célok

Hajdú-Bihar megye 2014-2020-as időszakra vonatkozó fejlesztésének stratégiai céljai két szinten kerültek meghatározásra annak érdekében, hogy mind a különböző tématerületek és ágazatok célirányos fejlesztései, mind a megye területi tagozódásának megfelelő speciális igényekre alapozott fejlesztések markánsan kiemelésre kerülhessenek.

¹A térségi szerkezet kialakításakor, többek között törekedni kell a természeti értékek védelmére és az ökológiai hálózat fejlesztésére. Ugyancsak fontos, hogy a területi szerkezet alakítása ne veszélyeztesse a felszíni vizek és a felszín alatti vízbázisok védelmét. A megye elsőrendű termőképességű talajokkal rendelkezik, amelyek termőképességének megőrzése kulcsfontosságú a jövőben.

A jövőben megvalósítandó fejlesztések, illetve szocioökonómiai folyamatok során a következő szempontokat fontos figyelembe venni:

- Népesedési folyamatok: A vidéki területek egy részének lakosságvesztése miatt valószínűleg a funkcióban, illetve tájhasználatban bekövetkező változásokat társadalmi kontroll alá kell venni, így elérhető hogy a kiürülő területek az európai „Makroökológiai Struktúra” integráns és értékes részei lehessenek. A „zsugorodó városok” jelenség hatásainak tervezhetőségére kell törekedni, hogy a történeti települési terület öve megőrizhesse értékes elemeit. A védett területek határainak, illetve zónahatárainak kijelölésénél figyelembe kell venni ezeket a megváltozott körülményeket.
- Infrastruktúra (vonalas) fejlesztése: A térséget érintő vasút és útfejlesztések, illetve távvezetékek építésének megvalósítása során a lehető legnagyobb körültekintéssel kell eljárni, hogy a táji értékek a lehető legkevésbé sérüljenek.
- Zöld gazdaság: A következő évtizedekben várhatóan felértékelődő helyi/kistáji adottságok és a lokális erőforrások intenzívebb hasznosítása megköveteli ezeknek a minél pontosabb feltérképezését és kiaknázásuk olyan megtervezését, amivel minél kevésbé sérülnek az érzékeny természeti tényezők. Az újonnan létrejövő ún. „zöld gazdaságban” meg kell találni a helyi ember, mint természeti lény és társadalmi-gazdasági entitás optimális helyét.
- Megújuló energiák hasznosítása: A következő évtizedek kulcsterülete lesz a globális energiaválság miatt a megújuló energiák hasznosítása. A megvalósuló programoknál és projekteknél figyelembe kell venni a helyszín táji adottságait is (pld. az energianövények termesztésénél).
- Vízgazdálkodási projektek: A jövő évszázad egyik stratégiai nyersanyaga a víz lesz. Fel kell készülni az éghajlatváltozás miatt várhatóan megnövekvő egyenetlenségek (árvizek és aszályok váltakozása) áthidalására. Tudatosítani kell a döntéshozókkal, a vállalkozásokkal és a széles lakossággal is, hogy a túlélés egyik kulcstényezője a víz, így a vele való felelős gazdálkodás mindenképpen prioritást kell, hogy kapjon.

---

¹ Hajdú-Bihar megyei Területfejlesztési Konceptió Helyzetfeltárása

3.4.1. Stratégiai ágazati célok

Stratégiai ágazati cél 1 (Á1)

Az Alföld értékeire épülő fenntartható környezet

Az Alföld tradicionális értékeit, az alföldi táj adottságait meg kell őrizni a következő generációk számára, ezért olyan gazdasági, mezőgazdasági rendszer kialakítása szükséges, amely több szempontból is fenntartható gazdálkodást valósít meg. A cél keretében a klímaváltozás hatásaira válaszolva fenntartható vízgazdálkodást kell megvalósítani a megyében (együttműködve a környező megyékkel és a határon túli területekkel), amely az aszály, belvíz, árvíz által okozott problémákra ad választ. Külön figyelmet érdemel a megye esetében jelentős termálfőzékincsek másodlagos és harmadlagos hasznosítása. A megyei energiafüggettség csökkentése megköveteli a fenntartható energiahasználat széleskörű elterjesztését. Energia-hatékony, megújuló energiákra épülő, de stabil és gazdaságilag is fenntartható infrastruktúrák és rendszerek kiépítése a cél. A lakosság egészségi állapotának és életminőségének megőrzése érdekében a gazdaságilag és környezetileg fenntartható hulladékgazdálkodás vizsgálata és fejlesztése is a fókuszpontba kerül, beleértve a szelektív hulladékgazdálkodást, a szilárd és folyékony hulladékok hasznosítását, a hulladékok mennyiségének csökkentése mellett. A megye területét is érinti a Hortobágyi Nemzeti Park területe, amely nem csak országosan, de nemzetközileg is jelentős természetvédelmi terület, ezen a területen tájfenntartással, génmegőrzéssel és létesítmények természetbarát átalakításával segíthető elő a védett környezet hasznosítása. A helyi jelentőségű természeti értékek megőrzése jelentősen hozzájárul a helyi identitás tudat fenntartásához, erősítéséhez.

Stratégiai ágazati cél 2 (Á2)

Versenyképes gazdaság és egészséges élelmiszer

A megye gazdaságában kiemelkedő szerepet tölt be a mezőgazdaság. A nemzetközileg versenyképes, egészséges élelmiszerek előállításához magas minőségű élelmiszeripari feldolgozóiparnak kell csatlakoznia egy komplex rendszer keretében. A klímabarát (szállítási útvonalakat lerövidítendő) gazdaság kialakítása érdekében támogatni kell ezen túl a minőségi helyi termékek előállításának és kereskedelmének ösztönzését.

A foglalkoztatás növelése horizontális célkitűzés a helyi vállalkozások fejlesztésével és vállalkozások betelepülésével teljesíthető. Ennek eléréséhez fel kell számolni az infrastrukturális (pl. közúti, vasúti) hátrányokat, illetve tovább kell fejleszteni az ingyenes és kedvezményes minőségi vállalkozás- és innováció-támogatási szolgáltatásokat.

Hajdúszoboszló és a Hortobágy, mint kiemelt nemzetközi turisztikai desztináció a debreceni turisztikai és logisztikai (repülőtér) kínálathoz kapcsolódva fejlesztendő. Vizsgálni kell továbbá a nemzetközi turisztikai potenciállal bíró területek és települések fejlesztésének megindítására vonatkozó lehetőségeket a Kelet-Magyarország és a határon átnyúló területek turisztikai rendszeréhez kapcsolódva, az épített és természeti környezet megőrzésével. A helyi jelentőségű turisztikai értékek fejlesztése fontos, elsősorban a helyi identitástudat megőrzése érdekében.

Stratégiai ágazati cél 3 (Á3)

A megye gazdasági szerkezetének megfelelő oktatás, szakképzés

Az oktatás, szakoktatás és felsőoktatás minőségi fejlesztése során elsősorban a gazdasági szempontokat kell figyelembe venni. A megye gazdasági szerkezetében a következő ágazatok dominánsak: mezőgazdaság; élelmiszer, ital és dohány-gyártás; vegyi anyag és termékgyártás; gép, berendezés gyártása; villamos gép, berendezés gyártása; villamos-energia, gáz-, gőz-, vízellátás; szállítás, raktározás, posta, távközlés; egészségügy, szociális ellátás.² Az alapfokú oktatás esetében a természettudományos képzés erősítése, a szakképzés esetében a vállalati kapcsolatokra épített gyakorlat-orientált képzés erősítése szükséges.

Fejleszteni kell a felsőfokú felnőttképzést, ehhez a Debreceni Egyetem és a Debreceni Református Hittudományi Egyetem ilyen jellegű képzési portfóliójának kialakítása szükséges.

A Debreceni Egyetem az elmúlt években exportképes képzéseket épített fel, a jövőben ennek az exportképes tudásnak további gazdasági hasznosítását lehet fejleszteni.

Stratégiai ágazati cél 4 (Á4)

Közösségi, szociális és társadalmi fejlesztések a leszakadó társadalmi csoportok esélyegyenlőségének és életminőségének javítására

A 2020-ig tartó időszakban fel kell készülni az öregedő társadalom kihívásaira, az ezzel kapcsolatos szociális, egészségügyi és társadalmi infrastruktúra-fejlesztés, valamint az egészségüghöz kapcsolódó szolgáltatások fejlesztésével. A megye településein fontos a szociálisan leszakadó csoportok felzárkóztatásának segítése, valamint az esélyegyenlőség javítására szolgáló személyi, tárgyi, infrastrukturális háttérfeltételek biztosítása, illetve a szociális gazdálkodás modellkísérletének beindítása. A járási rendszer kialakításával kapcsolatosan is biztosítani kell a minőségi, innovatív közszolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférést a megye minden lakosa számára, különös hangsúlyt kell helyezni a biztonságos környezet kialakítására. A munkahelyi és iskolai lemorzsolódás csökkentése érdekében közösségi és sport-fejlesztésekre van szükség. A megye településein növelni kell a helyi identitástudatot és népességmegtartó képességet, a helyi kultúra értékeinek megőrzését és fejlesztését. Ezen célok eléréséhez olyan eszközök nyújthatnak segítséget, mint pl. a népi kézművesség értékeinek újraélesztése és terjesztése, mely egyszerre gazdasági és kulturális tevékenység, közösségformáló módszer és lehetőség, személyiségformáló, identitásalakító erő.

3.4.2. Stratégiai területi célok

Stratégiai területi cél 1 (T1)

Debrecen, az Életerős város, mint a Kárpát-medence egészség fővárosa

Debrecen Megyei Jogú Város a helyi tudás-intenzív ágazatok egymásra épülését erősítő gazdaságszerkezet fejlesztésével, a helyi szereplők együttműködésével szeretné elérni, hogy az **Életerős város** komplex programja révén a régió innovációs központja legyen.

² Az Észak-alföldi régió intelligens szakosodási stratégiája (S3), 2013

Ebben a törekvésében támaszkodik a következő húzóágazatokra: mezőgazdaság, élelmiszeripar, egészségipar és gyógyszeripar, gépgyártás, elektronika, informatika, logisztika, természeti erőforrásokra és megújuló energiaforrásokra épülő iparágak, illetve a szolgáltató szektor. Magyarország második legnagyobb városa kiemelkedő nemzeti jelentőségű nagyváros, nemzetközi repülőtérrel, vállalatokra alapozott innovációs környezettel, amely országos hatáskörű intézményeknek is otthont adhat. A repülőtérre épülő logisztikai fejlesztések kiemelkedően fontosak a külföldi működő tőke befektetések és beszállítói hálózatok kialakítása szempontjából is, melyek az egész megyét érintik. A kutatás-fejlesztési tevékenységek meghatározó intézménye a Debreceni Egyetem, valamint a Magyar Tudományos Akadémia Atommagkutató Intézete. Debrecen regionális központként az egyik legfejlettebb intézményrendszerrel bíró vidéki város Magyarországon, a Debreceni Egyetem pedig – több mint 32 ezer hallgatóval (köztük 3300 külföldivel), és 6 ezer foglalkoztatottal – egész Hajdú-Bihar megye legnagyobb munkaadója. Nemcsak foglalkoztatási szerepköre és szellemi termékei miatt fontos az egyetem a város és a megye életében: becslések szerint a nem debreceni diákság éves szinten közel 9 milliárd forintot költ a megyeszékhelyen.

Kitörési pontot jelenthetnek azok a komplex programok, amelyek a helyi infrastruktúra fejlesztésére építve a városban folyó gazdasági, tudományos és kereskedelmi tevékenységet intenzíven bekapcsolják a nemzetközi vérkeringésbe, lehetővé téve új piacok elérését, illetve stratégiai kapcsolatok kiépítését. Erre alapozva a négyes hélix modellben³ magas hozzáadott értékű beruházások, illetve a kulcságazatokban kutató-innovációs központok jöhetnek létre, kapcsolódva például a termál, egészségipar, egészséges élelmiszer és sportegészségügyi témákhoz. A komplex fejlesztések humán erőforrás oldalát a nemzetközileg is kiemelkedő, munkaerő-piaci igényeknek megfelelő, minőségi képzés (közoktatás, szakképzés és felsőoktatás, valamint térítéses képzés) és a kutatás teremti meg. Ennek elengedhetetlen részét képezi a lakosság és elsősorban a fiatalok szemléletváltozása, az innováció társadalmi elterjesztése.

A városban több ágazatban erős a vállalatokra alapozott innovációs környezet, amelynek fejlesztése komplex exportösztönzéssel, vállalkozások támogatásával és új cégek letelepítésével képzelhető el. A város gazdasági fejlődése és a közszolgáltatások innovatív fejlesztése alátámasztja a városban élők életminőség-javító programját is. A szolgáltatási szektor fontos elemét képezi a turisztikai együttműködések fejlesztése, mely vonatkozásban kiemelkedik Debrecen-Hajdúszoboszló együttműködése, komplementer fejlesztése, mely jelentős potenciállal bír a közlekedés fejlesztésére is.

Debrecen a megjelölt húzóágazatok, iparágak tekintetében rendelkezik vagy potenciálisan képes megteremteni a kutatásfejlesztéshez szükséges anyagi és humán erőforrásokat. Debrecen K+F+I mentén történő sikeres fejlesztése kizárólag egy sokszereplős összehangolt stratégia révén lehetséges. Fontos az európai kompetencia központokhoz, valamint kutatóegyetemi szövetségekhez való csatlakozás, a kutatási célú alapinfrastruktúra fejlesztése, alkalmazott kutatás és a kutatási eredmények piacra jutásának támogatása.

A város és agglomerációjának kapcsolatában elő kell segíteni a munkaerő mobilitását az elővárosi közlekedés megerősítése révén, kapcsolódva a megyei igényekhez, amely javíthatja Debrecen, mint intézményi központ esetében a közszolgáltatásokhoz,

---

³ Az innovációs folyamatok területi irányításának új modellje az ún. négyes hélix modell, amelyben a gazdaság szereplői, a kormányzatok és a tudományos élet szereplői a tevékenységük központjába a lakosságot, a társadalmat helyezik (mint végfelhasználót)

oktatáshoz, valamint a munkalehetőségekhez való hozzáférést is. Hatékonyabb és nemzetközi szinten is versenyképes egészségügyi rendszer kialakítására is törekszünk.

A vállalkozás- és kutatás-fejlesztés területén a fejlesztési intézményrendszer hatékony, párhuzamosságoktól mentes átgondolására, átalakítására van szükség, ahol az intézmények összefogásra épülő hálózatot hoznak létre. A fejlesztési intézményrendszer a legtöbb esetben Debrecenből is el tudja látni a feladatát, például export- és befektetés-ösztönzés területén a megyei ipari területek és a megyei vállalatok összefogása is lehetséges.

Stratégiai területi cél 2 (T2)

Járásközpontok és járási szintű kisvárosok, mint a helyi közösségek együttműködéseinek centrumai

A járásközpontok és járási szintű kisvárosok a járások szintjén a közigazgatás és egyben a gazdaság centrumai. A megye (Debrecenen kívüli) nagyobb vállalatai közül a legtöbb ezeken a településeken található. Ezen vállalatok esetében cél a helyi beszállítók, a beszállítói hálózatok erősítése, illetve a helyi, térségi foglalkoztatás növelése a vállalatok innovációra épülő fejlesztésével. Különös figyelmet kell fordítani az élelmiszeripari vállalkozások fejlesztésére, letelepítésére.

A foglalkoztatás növeléséhez elengedhetetlen a megfelelő képzettségű munkaerő rendelkezésre állása. A szakképző intézmények, illetve szakiskolák képzésének harmonizálása szükséges a megye gazdasági struktúrájával, illetve közös, gyakorlat-orientált (duális) képzési rendszer kialakítása indokolt a vállalatokkal együttműködve.

A járási központok a térségi közigazgatás központjai, ezért ezeken a településeken biztosítani kell a járás települései számára a minőségi, elérhető és egyenlő esélyű hozzáférést a közszolgáltatásokhoz és közigazgatáshoz, különös tekintettel az egészségügyi és szociális szolgáltatásokra.

Stratégiai területi cél 3 (T3)

Kistelepülések, mint az élhető vidéki közösségek színterei

A vidéki kistelepüléseknek az elmúlt időszakban az elöregedés, elvándorlás és elszegényedés problémájával kellett szembenézniük. Fontos cél ezeknek a folyamatoknak a kezelése, olyan biztonságos, gazdaságilag életképes és élhető vidéki környezet fenntartása, amely megőrzi a megye vidéki területeinek értékeit. Az önszerveződés és az önfenntartó gazdálkodás segítheti a minőségi életkörülmények kialakítását. Erősíteni kell ezeken a településeken a vállalkozói, innovációs, környezeti szemlélet terjedését és fejleszteni kell a foglalkoztatást biztosító (elsősorban mezőgazdasághoz kötődő) vállalkozásokat, valamint a generációs megújulást.

A vidéki lakosság közszolgáltatásokhoz és közigazgatáshoz való hozzáféréseinek megkönnyítése érdekében javítani kell a kapcsolatot a járásközpontokhoz és a járási szintű kisvárosokhoz.

3.5. Elvek és horizontális célok

Hajdú-Bihar megye 2014-2020-as időszakra vonatkozó fejlesztéséhez kapcsolódóan olyan horizontális elvek és célok kerültek meghatározásra, amelyeket a fejlesztési időszak minden egyes támogató eszközében (azaz minden beavatkozás során) figyelembe kell venni.

A megye *horizontális elvei* olyan témákat támogatnak, melyekhez nem kerültek meghatározásra konkrét célértékek, nem került hozzárendelésre célállapot, de figyelembe vételük elengedhetetlen Hajdú-Bihar megye 2014-2020-as időszakban meghatározott célrendszerének teljesüléséhez.

A *horizontális célok* túlmutatnak a horizontális elveken és konkrétabbak, hiszen a célállapothoz mérhető célérték is meghatározásra került. Ezen célértékek forrása elsősorban a Központi Statisztikai Hivatal adatközlése az adott időszakról.

3.5.1. Horizontális elvek

Horizontális elv 1 (HE1)

Az innovációs szemlélet integrálása a gazdasági, társadalmi és környezeti folyamatokba

A megye gazdasági, oktatási, kutatás-fejlesztési és társadalmi folyamatainak erősítésében kiemelkedően fontos az innováció és a tudás szerepének felértékelődése. Az innovációs szemlélet integrálása a gazdasági és társadalmi folyamatokba nem csak elvi szinten, hanem célként, valamint beavatkozásként is megjelenítésre kerül, hiszen a jól képzett és kreatív ember a legfontosabb erőforrása a gazdasági fejlődésnek. Az elv alkalmazásával a megye K+F mutatóinak hatása kiterjed a gazdaság, a környezet és a társadalom más vetületeire is.

E folyamatok egyrészt az oktatási rendszerhez, üzleti folyamatokhoz, másrészt a lakosság és elsősorban a fiatalok szemléletváltásához, az innováció társadalmi elterjesztéséhez kötődnek, e területeken kell alkalmazni. Az ipari parkok fejlesztése kapcsán az elérhető legjobb technológia, újrahasznosító, újra felhasználó, környezetbarát technológiák alkalmazása járul hozzá ezen elv teljesüléséhez.

Horizontális elv 2 (HE2)

A társadalom és a gazdaság önszerveződő folyamatainak újraélesztése

A szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni fellépés, valamint az előregedő társadalom okozta problémák megoldása továbbra is nagy kihívást jelent az Európai Unió és tagállamai számára. A társadalmi integráció területén tett lépések pozitív eredménye, hogy egyértelműbbé váltak a szegénység és a társadalmi kirekesztés kezelésére szolgáló szakpolitikai elsőbbségek, ami egyébként a tagállamok által elfogadott szakpolitikai megközelítésekben is megmutatkoznak.

A fenti problémák kezelését hatékonyan képes segíteni a közösségi munka, amely egy olyan, a társadalmi integrációt elősegítő tevékenység, amely hatékonyan képes fokozni a társadalom kezdeményező- és cselekvőképességét, segíteni a szociális intézményrendszer átalakulási és újraalakulási folyamatait, összehozni a társadalom

különböző szereplőit és partnerségi kapcsolatokat kiépíteni térségi és társadalmi szinten, és képes fokozni a társadalom demokratikus önszerveződését.

Ezen horizontális elv érvényesítésének – és ezáltal a legnagyobb hatás elérésének – módja az, ha a közösségek, civil szervezetek bevonásra kerülnek a társadalomra gazdasági vagy szociális értelemben hatással bíró beruházások kapcsán, lehetőséget adva az önszerveződő folyamatok elindulására.

Horizontális elv 3 (HE3)

Az életminőség javítása az öregedő társadalom kihívásaira válaszolva

A társadalom öregedése, azaz az idősebb korosztályok arányának növekedése az utóbbi évtizedek egyik meghatározó társadalmi jelensége. A 65 éven felüliek aránya az elkövetkező évtizedekben – kisebb hullámzásokkal – az eddigieknél is erőteljesebben fog növekedni. 2050-re Magyarország népességének közel 30 százaléka lesz 65 éves vagy idősebb.

A társadalom idősekről alkotott képe ellentmondásos. Bizonyos vonatkozásokban azt lehet mondani, hogy a fiatalabb generációk toleránsabbak az idősebbekkel, ugyanakkor például az idősek munkatapasztalata a korábbi évekhez képest leértékelődött.

Mindamellettt egyre növekvő trendet jelent az időseket megcélzó termékek és szolgáltatások fejlesztése, melynek alapját az általános fogyasztásnövekedésen túl például az idősek egy jelentős csoportjának növekvő igénye képezi a pénzügyi szolgáltatások iránt, átalakulnak továbbá a táplálkozási szokások, nő az egészségügyi és rekreációs szolgáltatások jelentősége, de például a nyugdíjbiztosítási szolgáltatások iránti igény is. A megye lakosságának életminőség javítása szorosan összefügg az egészségügyi prevencióval is.

A fenti folyamatok természetesen Hajdú-Bihar megyére is vonatkoznak, ezért az öregedő társadalom kihívásaira válaszoló és azokra megoldást kínáló beruházások előnyt kell, hogy élvezzenek a fejlesztések között.

3.5.2. Horizontális célok

A Hajdú-Bihar Megyei Közgyűlés a horizontális elvek és célok teljesülését legalább évenként ellenőrzi a részére a területi operatív program közreműködő szervezete által átadott, valamint a Központi Statisztikai Hivataltól bekért adatok alapján.

Horizontális cél 1 (HC1)

2020-ra minden új beruházásnál és fejlesztésnél biztosítva legyen a környezeti, pénzügyi és társadalmi fenntarthatóság

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Program tervezése és megvalósítása során folyamatosan szem előtt kell tartani a fejlesztések hatását a környezetre és a társadalomra, valamint a fenntartáshoz kapcsolódó finanszírozási kereteket. E horizontális célt a támogatott projektek darabszáma, valamint azon belül a környezeti, pénzügyi és társadalmi fenntarthatóság szempontjából vizsgált és értékelt projektek aránya mutatja be. Kiemelten fontos, hogy minden beruházás esetén biztosítva legyen a környezeti, pénzügyi és társadalmi fenntarthatóság vizsgálata.

A fenntarthatóság fő területei az alábbiak:

- Barnamezős beruházások támogatása előnyt élvez a zöldmezős beruházásokkal szemben.
- A korábbi – elsősorban európai uniós – fejlesztésekhez való kapcsolódás, azok eredményeinek felhasználása előnyt jelent az értékelésnél.
- Minden épület-korszerűsítéssel járó beruházásnál kötelező tartalmi elem az energetikai korszerűsítés (hőszigetelés, nyílászárócsere, fűtési rendszer korszerűsítése, stb.).
- A felszín alatti víz helyett a felszíni vízhasznosítás előtérbe helyezése.
- A mezőgazdasági iszap mennyiségének jelentős korlátozása, a lerakás helyett biogáz hasznosítás, komposztálás előtérbe helyezése.
- A termálvíz energetikai célú hasznosításakor szem előtt kell tartani a vízbázis védelmét, a felszíni befogadó vizek terhelésének csökkentését.
- A termálvíz turisztikai célú felhasználásakor olyan fejlesztések támogathatóak, ahol biztosítva van az elfolyó termálvíz hasznosítása (fűtési és vagy mezőgazdasági célokra).

Horizontális cél 2 (HC2)

A foglalkoztatás növelése a megye munkaképes korú lakossága körében

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Program keretében finanszírozott minden újonnan megvalósuló gazdasági célzatú beruházásnak, szolgáltatás-fejlesztésnek hozzá kell járulnia e horizontális célhoz, azaz új munkahelyeket kell teremtenie. E cél elérésének elsődleges előnyt kell jelenteni azon beruházásokkal szemben, amelyek e célhoz nem járulnak hozzá.

Nem tartoznak a cél hatálya alá azon fejlesztési, beruházási programok, melyek oktatási-nevelési, társadalom-fejlesztési, közszolgáltatási, közigazgatási, államigazgatási vagy szakigazgatási célokkal valósulnak meg.

A cél elérését a Hajdú-Bihar megyében foglalkoztatottak számának munkaképes korú lakosságra vetített arányának növekedése is mutatja, amelyhez a Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Program közvetett módon járul hozzá.

Horizontális cél 3 (HC3)

A megye lakosságának és gazdaságának bekapcsolása az információs társadalomba

Napjainkban kiemelt fontossággal bír az információs társadalomba való bekapcsolódás mind a lakosság, mind a gazdasági szereplők számára, ezért ehhez kötődően a közösség-fejlesztési és közigazgatási fejlesztések során ezen horizontális célhoz való hozzájárulást előnyként kell megjeleníteni. Ezért a 3. horizontális cél elérését az alábbi, KSH-tól éves szinten bekérhető, indikátorok teljesülésével lehet mérni:

- Az internet-előfizetések száma hozzáférési szolgáltatások szerint.
- Az információs és kommunikációs technológiák használatának aránya a vállalkozásoknál.
- Az internetet használó vállalkozások internetkapcsolatának típusai.
- Az internet igénybevétele a közigazgatási ügyek intézésére az internethasználó vállalkozások arányában.
- Háztartások info-kommunikációs eszközellátottsága és egyéni használat jellemzői.

4. A célrendszer koherencia vizsgálata

4.1. Belső koherencia vizsgálat

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptió jövőképe egy, a természeti környezettel fenntartható módon fejlődő, a lakosainak jó életminőséget biztosító térséget vizionál, mely kihasználja természeti, társadalmi és gazdasági adottságait.

A koncepció keretében meghatározott **átfogó célok mindegyike teljes mértékben hozzájárul a jövőkép teljesüléséhez**. Ezen túlmenően a **három átfogó cél egyes elemei szinergikus hatást kifejtve segítik elő a másik két átfogó cél elérését is**, ahogyan ez az alábbi ábrán látható:

Gazdasági környezet fejlesztése

Ezen fejlesztések célja nyitott, egészséges, fejlődésre képes gazdasági struktúra megteremtése, innovatív húzóágazatok kialakítása és a logisztikai potenciál fejlesztése. A természeti erőforrások hatékony és fenntartható módon történő kiaknázása mellett kell elérni az egyensúly megteremtését a tradicionális agrár-feldolgozóiparban és a modern tudásintenzív ágakban, a gazdasági társaságok növekedését, azok egyenletes, kiegyensúlyozott fejlődését, valamint a mikro- és kisvállalkozások megerősödését. Ez a diverzifikáció a megye gazdaságának több lábra állítását, sérülékenységének csökkenését eredményezheti. A gazdasági fejlődés az életminőség fejlődésének legfontosabb alappillére, ezáltal a megye átfogó fejlődésének is kulcsa, amely új munkahelyek megteremtésében a települések népességmegtartó erejének növekedésében fejeződik ki. Cél a gazdaság fejlődésétől remélt pozitív hatások területi dekoncentrációja és a hozzáadott érték növelése a megye gazdaságában.

A megye turisztikai fejlesztése kapcsán felmerülő feladatok két részre oszthatóak, amelyek szervesen összekapcsolódnak. Egyrészt az egészségturizmus fejlesztése, ahol az

integrált fejlesztések révén a meglévő kapacitásokat lehet összehangolni, másrészt az egészség-, kulturális-, öko- és aktív turizmus adottságaira alapozva fejleszteni a kapacitásokat.

A gazdasági környezet fejlesztésének fő célja foglalkoztatás és a jövedelmek szintjének növelése. A foglalkoztatási szint növelése nélkülözhetetlen eleme a megye a fejlettebb régiókhoz való felzárkózásának, és alapvető eszköze a versenyképesség növelésének. A megindult klaszteresedési folyamat pozitív tapasztalatainak segítségével a húzóágazatokon „keresztül”, a versenyelőnyök kihasználása révén van lehetősége a megyének a foglalkoztatási szint növelésére. Mindez kihat a gazdasági, társadalmi integráció erősödésére, a települések népességmegtartó képességének növekedésére.

Humán kapacitások helyzetének javítása

Az infrastruktúra és a gazdasági környezet fejlesztése is megköveteli a humán kapacitások bővítését és kiaknázását az oktatás, az innováció és a technológia-transzfer fejlesztésével. Ez egyrészt jelentheti a szakképzés és felsőoktatás piaci igényeknek megfelelő fejlesztését, a közoktatás szociális dimenziójú fejlesztését, informatikai és nyelvi oktatási programok elősegítését, a természettudományos képzés erősítését, a kutatási infrastruktúra fejlesztését és a megyére specifikusan jellemező kutatási programok támogatását. Másrészt a megye népességmegtartó erejének növelését (különösen a bihari és Tisza menti területeken), elsősorban a vidéki területek foglalkoztatási központjaira fókuszáló munkahelyteremtés segítségével.

A megye halmozottan hátrányos helyzetű lakosainak aránya az országos átlagnál magasabb, ahogy az alacsonyabb jövedelemmel rendelkezők arányai is. Éppen ezért a szociális ellátó rendszerek fejlesztése, az alternatív, helyi jövedelmet jelentő foglalkoztatási formák elterjesztése, a környezeti fenntarthatóságot figyelembe vevő környezetkímélő termelési módok elterjesztése egyszerre lehet a vidékfejlesztés és a szociális felzárkóztatás záloga. Ez elsősorban a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok integrációjának erősítése révén, az oktatásba és munkaerőpiacra való hatékonyabb bevonásukon keresztül valósítható meg.

Környezeti rendszer fejlesztése

A megye adottságai a megújuló energiák hasznosítására nagyon kedvezőek. A geotermikus energiára alapozva növelhetjük a mezőgazdasági termelés értékét is, kertészetek, üvegházak, halastavak, szárítók, baromfifelkeltők, stb. hőigényének biztosításával. Ezek nagy hozzáadott értékű, munkaerő-igényes termékeket állítanak elő. A helyi energiatermelés és -ellátás ösztönzése, a gyengébb minőségű talajokon az energetikai célú növények termesztése révén nemcsak a megye energia importtól való függése csökkenthető, de mindez hozzájárul a helyi gazdaság élénkítéséhez, a munkahelyteremtéshez, és a környezettudatos életmód, szemlélet elterjedéséhez is. A megújuló energiaforrások termelése, környezetbarát technológiák kialakítása, fejlesztése és alkalmazása a termelésben, a melléktermékek környezettudatos kezelési feltételeinek biztosítása, újrahasznosítása, és az ezekhez szükséges szolgáltatások fejlesztése a feladat.

Ezzel párhuzamosan megoldásra vár a megye vízgazdálkodásának –térsgileg integrált– komplex átalakítása annak érdekében, hogy a mezőgazdaságban az időjárási szélsőségeket (bel- és árvízveszélyt, illetve az aszályt) hatékonyabban lehessen kezelni, ami szolgálhat komplex ökológiai és idegenforgalmi célokat is.

Infrastruktúra fejlesztése

A fejlesztési prioritások megvalósulásának fontos külső feltétele a megye közlekedési infrastruktúrájának fejlesztése, a külső megközelíthetőség növelése, a járási központok elérhetőségének javítása, hiszen ezen közlekedési fejlesztések elmaradása lassítja a gazdasági fejlődést is. A gyorsforgalmi úthálózat kiépítésével egyidejűleg a települési és alsóbbrendű utak fejlesztésével válik teljessé az úthálózat, így nagy fontosságú a meglévő úthálózat fenntartása és fejlesztése is. A kis települések közötti összeköttetés rossz, a határmenti együttműködést is gyengíti a hiányos közúti kapcsolat. A Budapest-Szolnok-Debrecen-Záhony vasúti fővonal mellett kiemelt fontosságot kell kapnia a mellékvonalak fenntartásának és fejlesztésének is. Ezért összefoglalóan cél a meglévő kapcsolati hiányok és szűk keresztmetszetek felszámolása, s a közösségi közlekedés hatékonyabbá és elérhetőbbé tétele, részben a közigazgatási átszervezéshez is igazodva (pl. a Hajdúnánási és a Nyíradonyi járás esetében).

A települési-térsgéi infrastruktúra beruházásokkal kapcsolatosan egyre növekvő környezetvédelmi elvárások vannak. A rendszerek kiépítésével kapcsolatos alapvető követelmény a környezetre gyakorolt negatív hatások minimalizálása, a fenntarthatóság, valamint a hagyományos gazdaságossági szempontok. Hajdú-Bihar megye kedvező adottságai és a tudásvezérelt fejlődés a helyi, térsgéi infrastruktúrafejlesztésekben, közszolgáltatásokban is hasznosítható. A megyében található alternatív energiaforrások hasznosítására a környezetipar fejlesztései egyre több lehetőséget teremtenek.

Határon átnyúló és határmenti együttműködés

A határon átnyúló együttműködés olyan terület a megye számára, aminek a lehetőségeit még nem sikerült olyan mértékben kiaknázni, mint amennyi potenciál rejlik benne. Az együttműködés már megkezdődött, a partnerek is folyamatos egyeztetéseket folytatnak, de a gazdasági aktivitás messze alulmarad a lehetőségekhez képest. Ezt olyan programokkal lehetne fejleszteni, mint például vásárok szervezése, helyi termékek megismerését szolgáló piacok létrehozása.

A határmenti együttműködés erősítését szolgálhatja újabb EGTC létrehozása, működtetése is.

Továbbra is cél az EU-bővítés során létrejött új gazdasági tér és a határmentiség adta előnyökre épülő térsgileg integrált, komplex fejlesztési programok előtérbe helyezése, a szerkezetváltás elősegítése, a szakképzésnek a fejlesztésekhez, illetve a gazdasági kereslethez igazodó orientációja és fejlesztése.

A fentebb vázolt fejlesztések sikerességéhez a gazdasági, politikai, az épített és természeti környezetet úgy kell alakítani, hogy akár nagytérsgéi tekintetben is olyan kiemelt, integrált projektek jöjjenek létre, amelyek egyszerre több területi típus fejlődését generálják. A megyei önkormányzat koordinatív szerepköre igazán ezeknél a

fejlesztéseknél teljesebben ki. A Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzatnak együttműködve a megye területén lévő települési önkormányzatokkal – kiemelten Debrecen Megyei Jogú Várossal – arra kell törekednie, hogy a megyét tudatosan pozícionálja, egységesítse a megjelenését, s proaktív tevékenységén keresztül segítse a megyében a területfejlesztésben érdekelt szereplők lehetőségeinek kibontakoztatását, céljainak teljesítését.

A **stratégiai ágazati és területi célok rendszerének** hozzájárulása az átfogó célok eléréséhez komplex módon értelmezhető, azaz az egyes célok több átfogó vagy stratégiai cél elérésére is gyakorolnak közvetlen, vagy közvetett hatást. E kapcsolati rendszer az alábbi mátrix segítségével jellemezhető:

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptió belső koherencia táblázata	C1	C2	C3	Á1	Á2	Á3	Á4	T1	T2	T3
C1: Hajdú-Bihar megye természeti adottságaira, hagyományaira és kutatási potenciáljára alapozott gazdaságfejlesztés, mely növeli a foglalkoztatást és erősíti a megye kelet-magyarországi innovációs központ funkcióját										
C2: A szegénység és társadalmi kirekesztés csökkentéséhez, valamint a munkaképes korú lakosság piacképes képzettségi szintjének növeléséhez szükséges szolgáltatási és közigazgatási funkciók erősítése										
C3: Hatékony víz- és energiagazdálkodás, valamint a fenntartható környezetgazdálkodás feltételeinek megteremtése és fejlesztése a Tiszántúlon az éghajlat- és klímaváltozás negatív hatásainak csökkentésére										
Á1: Az Alföld értékeire épülő fenntartható környezet										
Á2: Versenyképes gazdaság és egészséges ételmiszer										
Á3: A megye gazdasági szerkezetének megfelelő oktatás, szakképzés										
Á4: Közösségi, szociális és társadalmi fejlesztések a leszakadó társadalmi csoportok esélyegyenlőségének és életminőségének javítására										
T1: Debrecen, az Életerős város, mint a Kárpát-medence egészség fővárosa										
T2: Járásközpontok és járási szintű kisvárosok mint a helyi közösségek együttműködéseinek centrumai										
T3: Kistelepülések mint az élhető vidéki közösségek színterei										

A fenti táblázat a célok közötti koherencia bemutatását szolgálja. A kék mezők a célok közötti koherenciát mutatják, a fehér mezők azt jelzik, hogy az adott célok között nincs összefüggés. A T3 célkitűzés tehát a C1, C2, C3, Á1, Á4, T1 és T3 célkitűzésekhez illeszkedik.

4.2. Külső koherencia vizsgálat

4.2.1. Koherencia a Nemzeti Fejlesztés 2020: Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió és az Országos Fejlesztési Konceptió dokumentumokkal

A Nemzeti Fejlesztés 2020: Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió és az Országos Fejlesztési Konceptió (a továbbiakban: OFTK) „a Kormány 1254/2012. (VII. 19.) Korm. határozata a területfejlesztési politika megújításáról, az új Országos Területfejlesztési és az új Országos Fejlesztési Konceptió kidolgozásáról” alapján készül.

A Nemzeti Fejlesztés 2020: Az OFTK **hosszú távon – 2030-ig – teljes tervezéssel** az ország minden ágazata, térsége, szférája számára jövőképet és célokat kíván adni a fejlesztéspolitika és a területfejlesztés terén. A koncepció mindemellett a 2014–20-as időszak fejlesztési prioritásait és operatív programjait kívánja megalapozni.

A Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal 2012 novemberére elkészítette az OFTK társadalmi egyeztetési változatát. 2013 tavaszán még zajlik a dokumentum véleményezési folyamata, a dokumentum végleges változata még nem került elfogadásra.

Hajdú-Bihar megye jövőképe jól illeszkedik az OFTK jövőképéhez, különösen annak fenntartható erőforrásokhoz, versenyképes gazdasághoz és javuló életminőséghez kapcsolódó vetületéhez.

Az átfogó célok tekintetében Hajdú-Bihar megye koncepciójában megfogalmazott három **átfogó cél** kapcsolódik a négy OFTK átfogó célhoz. Az egyes átfogó célok kapcsolatát az alábbi ábra mutatja be:

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptiója átfogó céljainak és az Országos Területfejlesztési Konceptió átfogó céljainak koherencia táblázata	C1	C2	C3
Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdaság és növekedés			
Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom			
Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme			
Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet			

Az OFTK összesen 12 specifikus célt fogalmaz meg: 7 tematikus és 5 területit. Hajdú-Bihar megye koncepciójában összesen 7 specifikus cél (4 ágazati és 3 területi) került megfogalmazásra. A célok kapcsolódnak egymáshoz, de a kapcsolat szorossága különböző mértékű. Az egyes **specifikus célok** kapcsolatát az alábbi ábra mutatja be:

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptió specifikus céljainak és az Országos Területfejlesztési Konceptió specifikus céljainak koherencia táblázata	Á1	Á2	Á3	Á4	T1	T2	T3
Gazdasági növekedés, versenyképes, export-orientált innovatív gazdaság							
Gyógyuló és gyógyító Magyarország, egészséges társadalom							
Élhető és életképes vidék, egészséges élelmiszer-termelés és ellátás							
Kreatív tudás-társadalom, korszerű gyakorlati tudás, K+F+I							
Közösségi megújulás, értéktudatos és szolidáris, öngondoskodó társadalom, roma-integráció							
Jó állam: nemzeti közművek, szolgáltató állam és biztonság							
Stratégiai erőforrások nemzeti megőrzése, fenntartható használata és környezetünk védelme							
Az ország makro-regionális gazdasági és térszerkezeti csomópont							
Többközpontú növekedésünk motorjai: városok és gazdasági térségek							
Vidéki térségek értékalapú felemelése							
Egységes és integrálódó társadalom és gazdaság és egyenlő létfeltételek az ország egész területén							
Elérhetőség és mobilitás megújuló rendszere							

4.2.2. Koherencia az Országos Területrendezési Tervvel

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptió célrendszerének kapcsolati vizsgálata a hatályos Országos Területrendezési Tervhez és a véleményezési szakaszban levő öt éves felülvizsgálatához is megtörtént.

A Hajdú-Bihar Megyei Közgyűlés 13/2013. (II. 15.) MÖK határozatában meghatározta a Hajdú-Bihar megyei véleményeket az OTTrT törvényben előírt, 5 éves felülvizsgálata kapcsán. Ezek közül jelen területfejlesztési koncepció kapcsán az alábbi javaslatok a legrelevánsabbak:

1. Az M4 autópálya úgynevezett „dél-Bihari” nyomvonala, mint az M4 autópálya Berettyóújfalú- országhatár (Nagykereki) szakasza engedélyezési tervének készítésekor egyértelművé vált, hogy az szakmailag nem megalapozott. Derecske igazgatási területének déli részéig van építési engedély. Ennek nyugati irányú (42. sz. főúttól északra lévő) folytatását szükséges betervezni, elhagyva a dél-Bihari nyomvonalat.

2. Indokolt átgondolni a távlatban megvalósítani tervezett M47 gyorsforgalmi út nyomvonalát. Az M35 autópálya folytatásában, Berettyóújfalu belterületének nyugati szélén vezetett M47 nyomvonal a szakmai konzultációk alapján megfelelő, de déli irányú továbbvezetése a megye déli részén még kérdéses, illetve természetesen összefügg az M4 autópálya nyomvonalának változásával is.
3. A Megyei Területrendezési terv néhány főút esetében szükségesnek ítélte települést elkerülő szakasz kiépítését. Az OTrT-hez való igazodási kötelezettség miatt a megyei TrT ezt csak térségi jelentőségű mellékút kategóriába sorolt útszakaszokkal tudta megtenni. Szükséges az alábbiakban megjelölt utakat az OTrT javaslatában főút fejlesztésre kijelölni.
  - a. Derecske város 47 sz. főút elkerülő szakasza a belterület nyugati oldalán,
  - b. Hajdúnánás város 3502 sz. út tervezett főút fejlesztés esetében a város belterületét észak-keleti oldalon elkerülő tervezett nyomvonal főút fejlesztésbe való bevonása (Hajdúdorog nem rendelkezik autópálya csomóponttal az M3 autópálya felé, így az OTrT-ben Hajdúnánás belterületén, lakóterületen kijelölt főútfejlesztés nyomvonalát terheli a forgalom),
  - c. Vámospércs 48 sz. főút várost elkerülő szakasza korábban részét képezte az OTrT javaslatának, ez jelenleg is indokolt,
  - d. Nyíradony 471 sz. főút várost északi oldalon elkerülő nyomvonalának főútfejlesztésbe való bevonása,
  - e. Püspökladány keleti elkerülő főútja, a 4 sz. és a 42 sz. közötti főúti kapcsolat tervezése.
4. Tiszacsege és Ároktó között, a szerkezeti terv szerint szükséges Tisza-híd tervezése.
5. Kelet-magyarországi kerékpárút és az Alföld kerékpárút a hajdani sóút mentén Nádudvar- Püspökladány-Karcag közötti szakasz kerékpárúttal történő összekötését, valamint az országos kerékpárút törzshálózati szakaszhoz Hajdúdorog város -Hajdúdorog és Kálmánháza között a 3503-as út mentén kialakítandó nyomvonallal történő - becsatolását vizsgálni szükséges.
6. A kerékpárút hálózat tervezett elemeinek összhangba hozása szükséges a megyei turisztikai fejlesztési elképzelésekkel, ezért szakmai egyeztetés, konzultáció indokolt.
7. Magyar- román határ menti közúti és vasúti kapcsolatokat, csomópontokat szintén szükséges pontosítani, ezért szakmai egyeztetés, konzultáció indokolt.

A **megyei koncepció célrendszeréből** csak néhány elemnek van területrendezési tervi vonatkozása: a helyi termelés és önellátást segítő fejlesztések, valamint az infrastrukturális elemek fejlesztése, ezen belül is elsősorban a közlekedéshez kapcsolódó infrastrukturális fejlesztések.

4.2.3. Koherencia a Magyar Növekedési Tervvel

A Magyar Növekedési Terv (a továbbiakban MNT) célja, „a hazánkkal szembeni befektetői bizalom megerősítése, és a gazdasági környezet kiszámíthatóságának érdekében kiemelt fontosságot kap, hogy jövőképünk, és céljaink eléréséhez szükséges eszköztár megismerhető legyen.”. Az MNT 2011-ben a Nemzetgazdasági Minisztérium megbízásából készült.

Az MNT átfogó célja: A hazai gazdaság nettó exportjának (külkereskedelmi kivitel és a behozatal különbsége) maximalizálása, mely két forrásból származik:

- importkiváltó gazdaságpolitika a termelésben,
- importkiváltó gazdaságpolitika a felhasználásban.

A Hajdú-Bihar Megye Területfejlesztési Koncepció célrendszere nagymértékben épít a helyi erőforrások fenntartható használatára (azaz gyakorlatilag az **importfüggetlenségre**), mely az élelmiszer- és az energia-termelésben, a helyi alapanyag előállításában, feldolgozásában, illetve helyi vagy regionális szintű értékesítésében nyilvánulhat meg. Mindez a **második specifikus ágazati cél (Á2: Versenyképes gazdaság és egészséges élelmiszer), valamint a társadalom és a gazdaság önszerveződő folyamatainak újraélesztése horizontális elv** kapcsán került megfogalmazásra a koncepcióban.

4.2.4. Koherencia az Új Széchenyi Tervvel

Az Új Széchenyi Terv középpontjában a foglalkoztatás dinamikus bővítése, a pénzügyi stabilitás fenntartása, a gazdasági növekedés feltételeinek megteremtése, valamint hazánk versenyképességének javítása áll. A tízéves gazdaságstratégia kijelöli azokat a kitörési pontokat és a hozzájuk kapcsolódó programokat, amelyek biztosítják Magyarország hosszú távú fejlődését.

Az Új Széchenyi Terv programjai:

- Gyógyító Magyarország – Egészségipari Program
- Zöldgazdaság-fejlesztési Program
- Vállalkozásfejlesztési Program
- Közlekedésfejlesztési Program
- Tudomány – Innováció Program
- Foglalkoztatási Program.

A megyei fejlesztési koncepció célrendszere értékrendjében, tervezési szemléletében felöleli az Új Széchenyi Terv mind a hat fő programjának célkitűzéseit. Különösen erősen kapcsolódik az egészségipari programhoz (4. stratégiai ágazati cél: Közösségi, szociális és társadalmi fejlesztések a leszakadó társadalmi csoportok esélyegyenlőségének és életminőségének javítására és az 1. stratégiai területi cél: Debrecen, az Életerős város, mint a Kárpát-medence egészség fővárosa), valamint a foglalkoztatási programhoz, amely mint a 2. horizontális cél jelenik meg: A foglalkoztatás növelése a megye munkaképes korú lakossága körében.

4.2.5. Koherencia a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégiával

A Kormány által 2013. márciusában elfogadott dokumentum a 2012-2024-es időszakra vonatkozik és a fenntarthatóság felé való átmenet céljait és teendőit foglalja össze.

A dokumentum – többek között – kimondja, hogy a benne foglalt „a magyar nemzet hosszú távú sikeres fennmaradását célzó alapelveket és stratégiai célkitűzéseket” a jogalkotásban – többek

között a költségvetés elfogadásakor – és a szakpolitikai stratégia- és programalkotásban folyamatosan érvényre kell juttatni. Mindezek alapján szükséges az ország számára rendelkezésre álló hazai, vagy uniós fejlesztési források felhasználásának tervezésekor a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégiájának (a továbbiakban: NFFK) elveit érvényesíteni.

A NFFK célja mindemellett, hogy „hozzájáruljon egy nemzeti egyetértés kialakulásához a fenntarthatóságról. A fenntarthatóság ugyanis nem csak politikai és kormányzási kérdés; hanem az egyes személyeknek, családoknak, üzleti vállalkozásoknak, civil szerveződéseknek is olyan célokat, értékeket kell követniük, oly módon kell meghozni mindennapos döntéseiket és olyan kezdeményezésekbe kell belevágniuk, amelyek biztosíthatják a fenntartható társadalom elérését.”

Az **NFFK átfogó célja** a folytonosan változó társadalmi – humán – gazdasági – természeti külső környezethez való alkalmazkodóképesség feltételeinek biztosítása, az ahhoz szükséges kulturális adaptáció minőségi javítása.

A megyei célrendszerben két átfogó cél is kapcsolódik az NFFK átfogó céljához: az C1. és a C3. Ez utóbbi kiemelten foglalkozik a fenntartható környezettel.

A keretstratégia célrendszere négy tényező köré csoportosítva vizsgálja a fenntarthatóság kérdését:

- Emberi erőforrás: demográfia, egészség, tudás, társadalmi kohézió
- Társadalmi erőforrások: bizalom, munka, család, a múlt öröksége
- Természeti erőforrások: biodiverzitás, megújuló természeti erőforrások; az embert érő környezeti terhelések csökkentése; nem megújuló természeti erőforrások
- Gazdasági (fizikai) erőforrások: a vállalkozói tőke és az innováció erősítése, a foglalkoztatás bővítése; költségvetési politika; életpálya-finanszírozás.

Stratégiai szinten minden ágazati és stratégiai cél tartalmaz az NFFK-hoz kapcsolódó elemeket, különösen kiemelendő az 1. stratégiai cél (Az Alföld értékeire épülő fenntartható környezet), valamint az 1. horizontális cél (2020-ra minden új beruházásnál és fejlesztésnél biztosítva legyen a környezeti, pénzügyi és társadalmi fenntarthatóság), melyek a legszorosabb szinten kapcsolódnak az NFFK célrendszeréhez.

4.2.6. Koherencia a Nemzeti Vidékstratégia 2012-2020 programmal

A Nemzeti Vidékstratégia (a továbbiakban: NVS) célja, hogy 2020-ig a vidék társadalmi és gazdasági folyamataiban látható és minden érintett számára érezhető javulás következzen be. A Stratégia megalkotásával és végrehajtásával a Kormány a vidéki Magyarország egészének megújítására törekszik. Ennek érdekében négy átfogó területről; az agrárgazdaságról, a vidékfejlesztésről, az élelmiszergazdaságról, valamint a környezet védelméről határoz meg tennivalókat.

Az NVS az eddig követett agár- és vidékpolitikákhoz képest megközelítésében is újszerű. Újszerű, mert integrált vidékfejlesztési politikát tűz ki célul, mert a családi gazdaságok fejlesztésének ad elsőbbséget, és mert a monokultúrás tömegtermelés helyett a minőségi, mozaikos, a környezet- és tájgazdálkodási szempontokat szem előtt tartó mezőgazdaságot részesíti előnyben.

A dokumentumban alapcélkitűzésként szerepel a tájak épségének tudatos megőrzése, a lakosság jó minőségű és biztonságos élelmiszerral történő ellátása, a természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás, az ivóvízbázisok, a talajok, az élővilág és a környezet védelme.

Az NVS **átfogó célkitűzése** az ország vidéki térségeinek népességeltartó és népességmegtartó képességének javítása, melynek elérése érdekében az alábbi 5 stratégiai célt fogalmazza meg:

1. tájaink természeti értékeinek, erőforrásainak megőrzése,
2. sokszínű és életképes agrártermelés,
3. élelmezési és élelmiszerbiztonság,
4. a vidéki gazdaság létalapjainak biztosítása, a vidéki foglalkoztatás növelése,
5. a vidéki közösségek megerősítése, a vidéki népesség életminőségének javítása.

A NVS céljai és a megyei célrendszer szorosan illeszkedik egymáshoz: az NVS mind az öt specifikus céljával szoros kapcsolat mutatható ki a megyei célrendszerben. Ez a szoros kapcsolat mind horizontális szinten (C2. horizontális elv: A társadalom és a gazdaság önszerveződő folyamatainak újraillesztése), mind stratégiai ágazati (Á2. és Á3. stratégiai ágazati cél) és stratégiai területi szinten (T3. stratégiai területi cél) kimutatható.

4.2.7. Koherencia az EU2020 Stratégiával

Az Európa 2020 Stratégia három, egymással összefüggő és egymást kölcsönösen erősítő szakpolitikai területre épül: intelligens növekedés, azaz a tudáson és innováción alapuló gazdaság kialakítása; fenntartható növekedés, azaz erőforrás-hatékonyabb, környezetbarátabb és versenyképesebb gazdaság létrehozása; és inkluzív növekedés, azaz a foglalkoztatás magas szintjét biztosító, szociális és területi kohéziót eredményező gazdaság ösztönzése.

Az előrehaladást az unió öt kiemelt célkitűzés megvalósulása alapján értékeli majd, és a tagállamok feladata lesz, hogy ezeket a célkitűzéseket lebontsák a kiindulási helyzetet is tükröző, nemzeti szintű célokra. **Az öt kiemelt uniós célkitűzés a következő:**

1. Foglalkoztatás

- Biztosítani kell, hogy a 20–64 évesek körében a foglalkoztatottság aránya elérje a 75%-ot.

2. K+F

- Az Európai Unió GDP-jének 3%-át a kutatásba és a fejlesztésbe kell fektetni.

3. Éghajlatváltozás/energia

- Az üvegházhatást okozó gázok kibocsátását 20%-kal csökkenteni kell az 1990-es szinthez képest (vagy akár 30%-kal, ha adottak az ehhez szükséges feltételek).
- A megújuló energiaforrások arányát 20%-ra kell növelni.
- Az energiahatékonyságot 20%-kal kell javítani.

4. Oktatás

- A lemorzsolódási arányt 10% alá kell csökkenteni.
- El kell érni, hogy a 30 és 34 év közötti uniós lakosok legalább 40%-a felsőfokú végzettséggel rendelkezzen.

5. Szegénység/társadalmi kirekesztés

- Legalább 20 millióval csökkenjen azok száma, akik nyomorban és társadalmi kirekesztettségben élnek, illetve akik esetében a szegénység és a kirekesztődés reális veszélyt jelent.

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Koncepció céljainak illeszkedését az EU2020 céljaihoz az alábbi táblázat foglalja össze:

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptió céljainak és az Európai Unió EU2020 stratégiája céljainak koherencia táblázata	Á1	Á2	Á3	Á4	T1	T2	T3	HE1	HE2	HE3	HC1	HC2	HC3
Foglalkoztatás													
K+F													
Éghajlatváltozás/energia													
Oktatás													
Szegénység/társadalmi kirekesztés													

4.2.8. Koherencia a Nemzeti Vízstratégiával, Magyarország Vízyűjtő-gazdálkodási Tervével, Nemzeti Szennyvíz Programjával, valamint az Ivóvízminőség-javító Programmal

A **Nemzeti Vízstratégia** megalkotásának célja a vizek mennyiségi és minőségi védelmének, a vízhasználatok (beleértve az ivóvízellátást, az ipari és öntözési célú vízkivételeket, az ökológiai vízigényeket) szükségleteinek, a vizek többletéből vagy hiányából eredő káros hatások csökkentésének, megelőzésének biztosítása. A stratégia az alkotmányos alapelvekre, a hazai és EU szabályozásra, a már elkészített egyéb stratégiákra, tervekre, programokra épül (pl. Nemzeti Környezetvédelmi Program, Nemzeti Vidékstratégia, Új Széchenyi Terv, EU Duna Régió Stratégia, stb.).

Feladata a vizek kezelésével kapcsolatos célkitűzések meghatározása, és a feladatok megoldásához szükséges intézkedések megvalósítási feltételeinek megteremtése, az öntözéses gazdálkodás lehetőségeinek megteremtése, az aszály káros hatásainak megelőzése és mérséklése. Javaslatokat tartalmaz az állami és önkormányzati, valamint a kormányzaton belüli feladatellátás módosítására, a finanszírozás feltételeinek javítására.

A Nemzeti Vízstratégiában megfogalmazott vízpolitikai célkitűzések:

- Magyarország elsődleges célkitűzése felszíni- és felszín alatti vizeink minőségi és mennyiségi „jó állapotának” elérése és a velük való hosszú távú és fenntartható gazdálkodás a Vízyűjtő-gazdálkodási Tervek és a Nemzeti Környezetvédelmi Programban foglaltaknak megfelelően.
- A klímaváltozás hatásainak mérséklése, beleértve az aszálykezelési feladatokat, az aszály stratégia kidolgozása.
- Az öntözési feltételek javítása, az öntözéses gazdálkodás feltételeinek biztosítása, a mezőgazdaság versenyképességének javítása.
- A mezőgazdasági termelők terheinek csökkentése, a termelés biztonság vízgazdálkodási feltételeinek stabilizálása.
- A települések és a lakosság nem ivóvíz célú vízszükségletének biztosítására a helyi víztározás pályázatainak elősegítése.
- Az állam fokozott felelőssége mellett és a vízbiztonság megteremtése érdekében az árvizek és belvizek kezelése során a megelőzés, a vizek lehetőség szerinti visszatartása, a tározás növelése.
- A Nitrát Irányelv követelményeinek teljesítése a kijelölt érzékeny területeken, a jó mezőgazdasági gyakorlat végrehajtásának elősegítése.

- Az állam szerepének erősítése a vízilétesítmények vagyongazdálkodásában, a vízszolgáltatásban, a víziközmű szolgáltatásban, a víziközművek állapotának javításában, az EU szabályozás teljesítésében (települési szennyvíz irányelv, ivóvízminőség irányelv).
- A vízügyi hatósági, felügyeleti tevékenység erősítése, megfigyelő rendszerek, adatbázisok fejlesztése.
- A közfoglalkoztatással ellátható vízgazdálkodási feladatok bővítése, egységes ellátási rendszerének kidolgozásával a feladatellátás stabilitásának megteremtése
- A nemzetközi együttműködés erősítése a vízgazdálkodás területén.
- Az állami vízgazdálkodási feladatok működési és fenntartási finanszírozása, egységes normatívák (munkanemenként és tevékenységenként fajlagos költségek) bevezetésével.

A stratégia fő célja, hogy a jó állapotú vizek aránya fokozatosan 100 %-ra növekedjen a következő két vízgyűjtő-gazdálkodási tervezési ciklusban (2015 és 2027), majd gondoskodni állapotuk hosszútávon megőrzéséről.

2009-ben elkészült Magyarország Vízgyűjtő-gazdálkodási Terve, melynek célja a vizeink jó ökológiai, vízminőségi és mennyiségi állapotának eléréséhez szükséges intézkedések összefoglalása.

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Kon koncepció teljes mértékben összhangban van a Nemzeti Vízstratégiával, valamint **Magyarország Vízgyűjtő-gazdálkodási Tervével** (a továbbiakban: VGT). E két nemzeti stratégia különösen az Átfogó cél 3 (Hatékony víz- és energiagazdálkodás, valamint a fenntartható környezetgazdálkodás feltételeinek megteremtése és fejlesztése a Tiszántúlon az éghajlat- és klímaváltozás negatív hatásainak csökkentésére), valamint Stratégiai ágazati cél 1 (Az Alföld értékeire épülő fenntartható környezet) célokkal mutat összhangot. Ez utóbbi külön prioritás-tervezeteket is tartalmaz a vizek védelmével összhangban.

A mezőgazdasági öntözés és egyéb mezőgazdasági fejlesztések kapcsán fontos biztosítani a VGT és a Nemzeti Vízstratégia víztakarékosságra, víztakarékos öntözésre vonatkozó előírásait a vonatkozó prioritások kapcsán.

A **Nemzeti Szennyvízprogram** vonatkozásában Hajdú-Bihar megyében 39 településen nincs megoldva a szennyvíz elvezetése és tisztítása. Ezek közül 9 település, 2000 fő feletti. Ezek azok a települések, ahol a szennyvíz elvezetését és tisztítását, valamint a település szennyvizek ártalommentes elhelyezését legkésőbb 2015. december 31-ig teljes körűen meg kell valósítani a 25/2002. (II.27.) Korm. rendelet szerint. Ennek megvalósítására a koncepció **külön intézkedés tervezet**et fogalmazott meg a teljes körű összhang biztosítására az Á1.3. prioritástervezetben.

Az **Ivóvízminőség Javító Program** III. üteme szerint, megyei szinten 21 településnél kell az átmeneti vízminőség javító technológiákat végleges, hosszú távú megoldással felcserélni. Ennek megvalósítására a koncepció **külön intézkedés tervezet**et fogalmazott meg a teljes körű összhang biztosítására az Á1.1 prioritástervezetben.

4.2.9. Koherencia Hajdú-Bihar Megye Szakképzési Koncepciójával

Hajdú-Bihar megyében, a többi megyéhez hasonlóan 2013 tavaszára elkészült a megye szakképzési koncepciója. A koncepció célja, hogy a szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. tv. 82. §-a alapján olyan szakképzés fejlesztési célokat és elveket határozzon meg, melyek alkalmasak a munkaerő-piac igényeinek megfelelő szakmaszerkezet és megyei szakképzési rendszer kialakítására.

A koncepció alapján Hajdú-Bihar megye szakképzésének 2020-ra vonatkozó jövőképe: a megye gazdasági versenyképességét, gazdasági, társadalmi, szociális kohézióját erősítő szakképző rendszer működtetése.

Átfogó cél:

2020-ra olyan szakképző rendszer működtetését kell célul tűzni, ami hatékony (a működtetés szémszögéből), munkaerő-piaci igényekre rugalmasan reagál, mindenki számára elérhető és szociálisan érzékeny.

Stratégiai és speciális célok:

1. A munkaerő-piaci kapcsolatok erősítése

- 1.1. A munkaerő-piaci igények nyomon követése, megjelenítése
- 1.2. A reálgazdasághoz kötődő gyakorlólhelyek számának emelése
- 1.3. Hatékony pályaorientációs és nyomon követési rendszer fejlesztése

2. A szakképzés rugalmasságának, alkalmazkodó-képességének növelése

- 2.1. A szakképzés tartalmának fejlesztése
- 2.2. A tanárok szakoktatók képzése, fejlesztése
- 2.3. Tanulói kompetenciákat fejlesztő tartalmak és tanulási módszerek kiterjesztése

3. A társadalmi és területi kohézió erősítése

- 3.1. A leszakadó társadalmi rétegek felzárkóztatása
- 3.2. Területi vonatkozásban kiegyenlített intézményhálózat működtetése

A megyei szakképzési koncepció és a megyei területfejlesztési koncepció átfogó és specifikus céljai szorosan illeszkednek egymáshoz: a szoros kapcsolat a tervezett prioritások szintjén is megjelenik, elsősorban az Á3 stratégiai ágazati célon belül, a tervezett Á3.1 prioritásban (Intézményi feltételek biztosítása a megye oktatási intézményeiben). Ezen túl a fenti célok az Á4 stratégiai ágazati célok prioritásaiban is megjelennek.

4.2.10. Koherencia a Hajdú-Bihar megyével szomszédos megyék fejlesztési koncepcióival

Ez az alfejezet azon javaslatokat foglalja össze, amely a Hajdú-Bihar megye közvetlen szomszédait érintik. Ezen javaslatok két forrásból származnak: egyrészt a szomszédos megye fejlesztési koncepciójában nevesített közösen megvalósítandó elképzelésekből, másrészt azokból a fejlesztési elképzelésekből, amelyeket Hajdú-Bihar megye kezdeményez az adott megyével. Ezen javaslatok az alábbiak:

A) Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

A szomszédos megye javaslatai Hajdú-Bihar megye számára:

- Szabolcs-Szatmár-Bereg megye interregionális integrációja érdekében erős, aktív gazdasági, kulturális és infrastrukturális kapcsolatok kiépítésére van szükség, amellyel erősíthető a térség regionális gazdasága. Különösen fontos a szomszédos megyék nagyvárosaival a kapcsolatok megerősítése (város-város és város-vidék közötti kapcsolatok), valamint az egykori vonzáscentrumokkal a kapcsolatok reintegrálása.
- Az elmúlt évtizedekben Nyíregyháza és Debrecen között kialakuló urbanizációs tengelyben rejlő lehetőségeket sokkal intenzívebben ki kell használni. A két nagyváros közötti kapcsolatok erősítése érdekében fókuszált beavatkozásokra van szükség, amelyek elsősorban az urbanizációs tengely gazdasági (ebben kiemelt helyen szerepel a K+F tevékenység és az innováció), foglalkoztatási és közlekedési funkcióit erősítik.

Hajdú-Bihar megye javaslatai a szomszédos megye számára az együttműködés további területeire:

- Közös vízgazdálkodási (öntözési, csatornázási) együttműködés fejlesztése a belvíz és árvíz-veszélyeztetett területek felszámolása érdekében.
- Együttműködés a Budapest-Szolnok-Debrecen-Nyíregyháza-Záhony vasútvonal TEN hálózaton belül történő fejlesztése érdekében.
- M35-ös és M3-as autópályák görbeházai csomópontjának átépítése a minden irányból való ráhajtás biztosítása érdekében.
- Gazdasági struktúrához, stratégiai ágazatokhoz igazodó felső- és középfokú képzés bővítése a megyében, a szomszédos megye képzőintézményeivel összehangoltan, kiemelten a Debreceni Egyetem relációjában is.
- Együttműködés a megyei szintet meghaladóan elsősorban a NUTS II. szintű feladatok koordinálása miatt az Észak-Alföldi Regionális Területfejlesztési Konzultációs Fórum vonatkozásában.
- Szolgáltatóipari együttműködés erősítése a SSC (shared service center) ágazathoz kapcsolódóan, a szektor elmúlt években történt fejlődésére építve.
- A debreceni repülőtér személyszállítási és logisztikai fejlesztése területén alakítható ki együttműködés gazdasági-turisztikai területeken.
- Együttműködés a stabil és átlátható vállalkozás-fejlesztési és innováció-fejlesztési intézményrendszer kialakítása érdekében.

B) Jász-Nagykun-Szolnok megye

A szomszédos megye javaslatai Hajdú-Bihar megye számára:

- A Hortobágy világörökség kultúrtájhoz és a mezővárosok építészeti-kulturális örökségéhez kapcsolódóan a négy érintett megye (Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok és Békés megye) közös turisztikai desztinációt alakít ki.
- A megyei szintet meghaladóan elsősorban a NUTS II. szintű feladatok koordinálása miatt az Észak-Alföldi Regionális Területfejlesztési Konzultációs Fórum szerepe növekedhet.
- A megyehatáron átnyúló együttműködések koordináló szervezetek közül a Tisza-tó Térségi Fejlesztési Tanács és a Tisza-tó Fejlesztési Kft jövőbeni működése kiemelkedő fontosságú.
- A Tisza folyóhoz kapcsolódó hazai és nemzetközi együttműködés koordinálására megfelelő keretet ad a Tisza Vízügyi Programrégió Önkormányzati Társulás. A megyei célkitűzések megvalósításához elengedhetetlen a társulás székhelyének Szolnokra történő áthelyezése és a konkrét feladatok végzésére egy Tisza Programiroda létrehozása az egyéb megyei szervek bevonásával.
- A szomszéd megyék megyei önkormányzataival pedig a konkrét feladatokhoz igazodó együttműködési megállapodások adhatják meg a kapcsolatok kereteit.

- Gazdasági struktúrához, stratégiai ágazatokhoz igazodó felső- és középfokú műszaki képzés bővítése a megyében, a szomszédos megyék képzőintézményeivel összehangoltan.
- Szociális üdültetési 'barterek' kialakítása a szomszédos megyékkel.
- Együttműködés a stabil és átlátható vállalkozás-fejlesztési és innováció-fejlesztési intézményrendszer kialakítása érdekében.

Hajdú-Bihar megye javaslatai a szomszédos megye számára az együttműködés további területeire:

- Közös vízgazdálkodási (öntözési, csatornázási) együttműködés fejlesztése a belvíz és árvíz-veszélyeztetett területek felszámolása érdekében.
- Együttműködés a Budapest-Szolnok-Debrecen-Nyíregyháza-Záhony vasútvonal TEN hálózaton belül történő fejlesztése érdekében.
- Együttműködés erősítése a M4-es autópálya Nagykereki-Karcag közötti szakaszának fejlesztése érdekében.
- Kutatás-fejlesztési együttműködések erősítése, elsősorban a Debreceni Egyetem Jász-Nagykun-Szolnok megyei kutatóhelyeihez kapcsolódóan.
- Közös együttműködés a Hortobágyi Nemzeti Parkhoz kapcsolódó természet- és környezetvédelmi, valamint turisztikai fejlesztések területén.
- Együttműködés a stabil és átlátható vállalkozás-fejlesztési és innováció-fejlesztési intézményrendszer kialakítása érdekében.

C) Békés megye

A szomszédos megye javaslatai Hajdú-Bihar megye számára:

- Az egészséges és vonzó természeti környezet, a fenntartható és hatékony természeti erőforrás használat, valamint a települési környezet megfelelő kialakítása esetében a megyei feladatok jelentős része, térségi együttműködést (szomszédos megyék, határon túli területek) igényel.
- Az alacsony érzékenységgű, magas biodiverzitású tájak természetesen nem érnek véget a megyehatároknál, így a későbbi fejlesztések során fokozott partnerségi együttműködést kívánnak a szomszédos megyékkel, illetve a déli szomszédjainkkal, elsősorban Arad és Bihar megyékkel. Ilyen (közös figyelmet érdemlő) tájak első sorban a Kis-Sárrét és a Körös-menti területek.

Hajdú-Bihar megye javaslatai a szomszédos megye számára az együttműködés további területeire:

- Közös vízgazdálkodási (öntözési, csatornázási) együttműködés fejlesztése a belvíz és árvíz-veszélyeztetett területek felszámolása érdekében.
- Együttműködés M47-es autópálya építése ügyében Berettyóújfalu és Csökmő között.

Mindkét megye számára megfontolandó kapcsolódások:

- A határon átnyúló együttműködés Románia felé Hajdú-Bihar és Békés megye közös ügye, ezért ezek szerepeltetése és összehangolása a tervezés teljes folyamatában indokolt.
- A „Térségspecifikus brandek fejlesztése” jellemzően a Hajdú-Bihar megyével határos területeken jelenik meg. Ezek hatása, az ezekhez való kapcsolódás a megye déli térségei számára kihasználható előnyként, lehetőségként jelenhet meg, így ezekben a fejlesztésekben szoros együttműködés alakulhat ki a két megye között.
- Az elérendő célállapotként megfogalmazott erősödő népességmegtartó képesség, illetve bővülő foglalkoztatás Hajdú-Bihar megye vándorlási mutatóira is hatással lehet. Éppen

ezért az ezen célok elérését szolgáló fejlesztések tervezése során különösen indokolt a szinergia elvének érvényesítése.

- Ugyanez vonatkozik a *hatékony szakképzés, képzettség javítása és a munkaerő ingázás feltételeinek javítása* célkitűzésekre is, amely elképzelések szintén megjelennek Hajdú-Bihar megye terveiben is.
- Békés megye 2020-ra a diplomával rendelkezők arányát 25%-ra kívánja emelni. E célkitűzés szoros együttműködést kíván meg Hajdú-Bihar megyével, Debrecennel, a Debreceni Egyetemmel.
- Mind a társadalmi, mind a környezeti kockázatok számbavétele során kiemelt figyelmet kell fordítani azok megye határon túlnyúló hatásaira. Ezek kezelése (pl. társadalmi kirekesztettség csökkentése, nemzetiségek által lakott térségek fejlesztése, vagy az ivóvíz minőségének javítása) hatékonyabban valósítható meg közös, komplex programokon keresztül.
- Az ágazati célok meghatározásánál célszerű kölcsönösen figyelembe venni a két megye kapcsolódó térségeire (bihari térség – szeghalmi és sarkadi kistérség) vonatkozó fejlesztési elképzeléseket. Egyrészt, Szeghalom (és részben Füzesgyarmat) a *gazdaságfejlesztés frekvenciált pontjaként* jelenik meg, mely a Hajdú-Bihar megyén belül erősen periférikus helyzetű települések (elsősorban Csökmő, Darvas, Újiráz) számára húzóerőt jelenthet. Másrészt Békés megye határos területein a *halgazdálkodás* jelenik meg nevesített *fejlesztendő mezőgazdasági ágazatként*, ami a megye déli, Sebes-Körös menti területein megfontolandó gazdaságfejlesztési alternatíva lehet.

D) Borsod-Abaúj-Zemplén megye

A szomszédos megye nem tett konkrét javaslatot Hajdú-Bihar megye számára.

Hajdú-Bihar megye javaslatai a szomszédos megye számára az együttműködés további területeire:

- M35-ös és M3-as autópályák görbeházai csomópontjának átépítése a minden irányból való ráhajtás biztosítása érdekében.
- A megyehatáron átnyúló együttműködések koordináló szervezetek közül a Tisza-tó Térségi Fejlesztési Tanács és a Tisza-tó Fejlesztési Kft esetében együttműködés erősítése.

Mindkét megye számára megfontolandó kapcsolódások:

- A „*Térségi együttműködések ösztönzése*” keretében kiemelt figyelmet kell fordítani a Tisza-környéki árvízvédelmi együttműködések kialakítására.
- A megyék határos területein (főként a Tiszaújvároshoz kötődő Polgár esetében) a Polgári Ipari Park eredményeire és fejlesztési törekvéseire tekintettel lehetővé válhat a Mezőkövesd-Tiszaújváros logisztikai tengely keleti irányú kiterjesztése.
- Az oktatás fejlesztésének koordinált megvalósítása, mint célkitűzés magában foglalhatja a két megyeszékhely, illetve az ott található egyetemek együttműködését is.
- Hajdú-Bihar megye (elsősorban Debrecen) K+F+I potenciáljára tekintettel további, a fejlődést meghatározó sikertényező lehet a helyi kutatás-fejlesztési központokkal való együttműködés ilyen irányú kiszélesítése.

E) Bihar megye (Románia)

A szomszédos megye javaslatairól a koncepcióalkotás időpontjában nincs tudomásunk.

Hajdú-Bihar megye javaslatai a szomszédos megye számára az együttműködés további területeire:

- Debrecen-Nagykerek-Biharkeresztes-Nagyvárad vasúti összeköttetés megteremtése.
- Gazdaságfejlesztési együttműködés erősítése EGTC keretein belül a két határmenti megye közös fejlesztése érdekében.
- Vallási, illetve egyházi együttműködések keretében határon átnyúló zarándok-útvonalak fejlesztése.
- A megye sportiskoláinak és sportegyesületeinek határon átnyúló tevékenységének támogatása, az ehhez szükséges feltételek biztosítása. Közös sportrendezvények szervezése.
- A Hajdú-Bihar megyei szakképzési rendszer kiegészítheti a határ másik oldalán hiányzó szakképzési területeket, így a határmenti területeken biztosítható a képzett munkaerő rendelkezésre állása.
- Hajdú-Bihar megye és Bihor megye kutatás-fejlesztésben érdekelt szereplői közötti együttműködések támogatása
- Határon átnyúló egészségügyi szolgáltatások harmonizálása, a szolgáltatások kölcsönös igénybevételének támogatása
- Összekapcsolt turisztikai fejlesztések: Hajdúszoboszló, Debrecen és Hortobágy mint kiemelt nemzetközi turisztikai desztináció vonzerejének növelése (ide értve a nemzetközi potenciállal bíró egyéb területeket is) a határon túli területek attrakcióinak bekapcsolása révén az épített és természeti környezet megőrzésével.

5. A terület felhasználás alapelveit lefektető koncepció

5.1. Térhasználati elvek

Az Országos Területfejlesztési Koncepció (OTK) érvényesíti mind az uniós horizontális politikai irányelveket (fenntarthatóság, esélyegyenlőség biztosítása), mind az Országos Fejlesztéspolitikai Koncepcióban (OFK) megfogalmazott hazai fejlesztéspolitika horizontális szempontjait (az előbbieken túl a biztonság, az alkalmazott információs társadalom széles körű kiépítésének elősegítése, a foglalkoztatás növelése). Mindezek mellett az OTK, területi szemléletének megfelelően, a fejlesztések területhasználatát érintő horizontális szempontokat is bevezetett.

Az OTK és más fejlesztési dokumentumok jövőképének elérését biztosító programok nagy hatással lesznek a gazdaság és a társadalom térhasználatára. Annak érdekében, hogy jelen fejlesztési ciklus koncepción túli szakaszai is a jövőkép elérését szolgálják, az OTK horizontális szempontokat határozott meg az ország területének, mint fizikai térnek a használatát illetően.

A fentieknek megfelelően az állami támogatással és állami hatáskörben megvalósuló fejlesztések kialakítása, térbeli elhelyezése, a terület- és településrendezés, valamint a fejlesztések hatástanulmányainak készítése során a fenntartható, hatékony, biztonságos és egyenlő esélyeket nyújtó területhasználat megteremtésére kell törekedni. Ennek érdekében az alábbi területhasználati elveket kell érvényesíteni Hajdú-Bihar megye 2014-2020-as fejlesztési időszakra vonatkozó koncepciójában.

5.1.1. Az erőforrások védelmét szolgáló területhasználat

A tisztább, természetesebb környezet, egészségesebb és fenntartható társadalom érdekében nem vagy nehezen megújuló helyi erőforrások (pl. termőföld, tájkép, természetes területek, kulturális örökség) védelmét szolgáló területhasználat, mely a barnamezős területeken megvalósuló fejlesztéseket ösztönzi a zöld mezős beruházásokkal szemben, szolgálja a városi-vidéki funkciók térbeli csoportosítását. Ezen térhasználati elv teljesülését az 1. sz. horizontális cél szolgálja.

5.1.2. Az értékmegőrzést, hozzáférést biztosító térhasználat-szervezés

A környezettudatos, helyi identitású társadalom és az esélyegyenlőség érdekében biztosítani kell a közkincset képező természeti és kulturális értékek, valamint a közszolgáltatások és a közérdeklődésre számon tartott rendezvények helyszínének fenntartható módon történő elérhetőségét, hozzáférhetőségét, akadálymentesítését.

A társadalmi-gazdasági folyamatok szervezésével összefüggő, sokszor rejtett, környezeti és kulturális értékeket (erőforrásokat) degradáló hatások megelőzése érdekében a fejlesztések helykiválasztásának, valamint a területi közigazgatás és közellátás szervezésének egyaránt szolgálnia kell a fenntarthatóságot és az értékmegőrzést. Az elv teljesülését elsősorban az 1. stratégiai átfogó cél és a 1. horizontális cél biztosítja.

5.1.3. A hatékony, fenntartható térségi rendszereket, térségi gondolkodást kialakító térhasználat-szervezés

A hatékony és fenntartható módon tervezhető, kontrollálható, a külső tényezőknek kevésbé kiszolgáltatott térségi gazdálkodás érdekében előnyt kell élvezniük a környezetükbe illeszkedő, az anyag, energia, információ és tudás áramlását minél hosszabban az adott térségben tartó, a helyi erőforrásokat minél sokoldalúbban hasznosító, valamint a városi-vidéki munkamegosztást kibontakoztató kezdeményezéseknek.

A tisztább környezet, a felelősségteljesebb és környezettudatosabb társadalom érdekében a fejlesztéseknek hozzá kell járulniuk a lakosság lakó-, üdülő- és munkahelyiül szolgáló tájak megismertetéséhez, erősítve a táji, környezeti értékek fenntartásával szembeni tudatosságot és felelősséget. Az elv megvalósulásához az 1. stratégiai átfogó cél és a 1. horizontális cél járul hozzá.

5.1.4. A személy-, anyag- és energiamozgatás, az utazás igényét csökkentő és fenntartható módon kielégítő, térhasználat-szervezés

A tisztább környezet, az egészségesebb, a kulturális és szociális szükségleteire több időt fordító társadalom érdekében törekedni kell az utazási kényszer és az utazási idő csökkentésére, hasznosítására, valamint a fenntartható és biztonságos utazási módok alkalmazására.

A hatékonyabb gazdaság, biztonságosabb, tisztább környezet érdekében a fejlesztéseknek szolgálniuk kell a közlekedés és az áruszállítás környezeti, műszaki, közbiztonsági károsításának, illetve a károsítás kockázatának csökkentését. Ezen elv teljesüléséhez elsősorban a 2. és a 4. stratégiai ágazati cél járul hozzá.

5.2. Stratégiai térstruktúra

5.2.1. A gazdasági tevékenység térbeli eloszlása

⁴A megye gazdasági tevékenységét leggyakrabban a *bruttó hozzáadott érték települési szintű megoszlásával mutatják be, amelyben egyértelműen Debrecen dominál a megyében. A megyeszékhelyet Hajdúszoboszló, Hajdúböszörmény, Balmazújváros, Berettyóújfalú, Hajdúnánás és Püspökladány városokon kívül 2010-ben Ebes, Kaba és Nádudvar* követte a rangsorban. Miután a bruttó hozzáadott érték nyilvántartása a vállalkozások székhelye szerint történik, ez az adatbázis nem képes visszaadni a cégek központján kívül eső telephelyek gazdasági teljesítményét. Ezért célszerű figyelembe venni a *telephelyek után is fizetett, és általában minden településen kivetett iparűzési adó területi megoszlását*. A kapott kép 2010 vonatkozásában meglepő egybeesést mutat a bruttó hozzáadott érték településenkénti eltéréseivel; megyei átlag feletti egy főre jutó mutatót a bruttó hozzáadott érték terén is vezető pozícióban lévő **Debrecen, Ebes, Nagyhegyes, Hajdúszoboszló, Kaba és Nádudvar**, valamint a jelentős nem helyi székhelyű gazdasági (főként ipari) szereplőkkel bíró **Hajdúböszörmény és Hajdúnánás** produkált.

⁴ Forrás: Hajdú-Bihar megye területfejlesztési koncepcióját megalapozó feltáró-értékelő vizsgálat

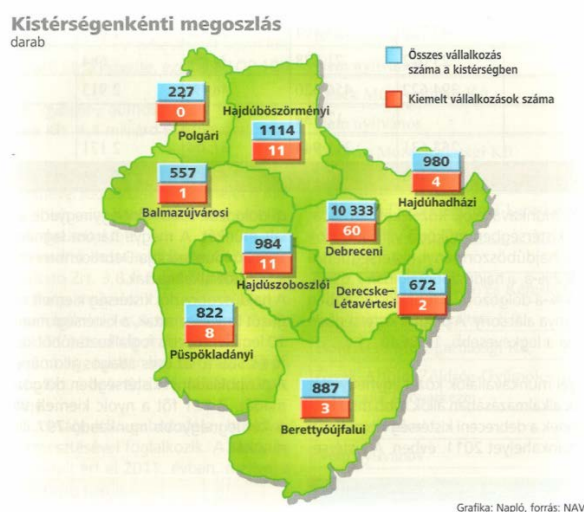
A debreceni agglomeráció, mint centrum mellett a megye egészének fejlesztésében fontos szerepet játszanak a megyei gazdasági „decentrumok” is. A megye gazdasági folyamainak koncentráltságát jól szemlélteti a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, valamint a Hajdú-Bihar Megyei Kereskedelmi és Iparkamara által készített 2012-es értékelés, mely Hajdú-Bihar megye gazdasági életét, illetve a megyét leginkább befolyásoló 100 társas vállalkozás (TOP 100) tevékenységét mutatja be, 2011. évi adataik tükrében.

Ezen anyag legfontosabb megállapításait tartalmazza, általában szó szerinti átvétellel, jelen alfejezet.

A) A társas vállalkozások száma és megoszlása

A megye 100 legjelentősebb társas vállalkozásából a legtöbb, 60 cég a debreceni kistérségben végzi tevékenységét. A hajdúböszörményi kistérségben 11, a hajdúszoboszlóiban 11, a püspökladányiban 8 vállalkozás található. A hajdúhadházi kistérségben 4 gazdálkodó, a berettyóújfaluiiban 3, a derecske-létavértesiben 2 és a balmazújvárosiban 1 társaság működik. A polgári kistérségből nem került a TOP 100 körbe vállalkozás.

1. sz. ábra: A megye társas vállalkozásainak és a TOP100 vállalkozások számának földrajzi megoszlása, 2011

B) A vállalati foglalkoztatottak száma és megoszlása

2010. évben a megyei munkavállalók közel kétharmadát, 58.207 főt a debreceni kistérségben működő vállalkozások alkalmazták. A hajdúböszörményi kistérségben a munkavállalók 8,2%-a, a hajdúszoboszlóiban 7,6%-a, a püspökladányiban 6,7%-a dolgozott. Legkevesebb munkavállalót a polgári kistérségben alkalmaztak a társaságok, 1.086 főt, mivel a vállalkozások száma is itt a legalacsonyabb.

A TOP 100 körbe tartozó vállalkozások a megyei munkavállalók közel egynegyedét, 22.416 főt foglalkoztattak 2011. évben.

C) A legjelentősebb vállalati szektorok és megoszlása

A „százak” közül 39 vállalkozás a kereskedelem, 33 a feldolgozóipar ágazatába tartozik. A többi szektorban kevesebb kiemelt cég végez tevékenységet.

A legnagyobb munkáltató továbbra is a feldolgozóipar, a TOP100 által foglalkoztatottak 42%-a e szektorban vállalt munkát.

Fontos kiemelni, hogy a TOP 100 vállalkozások köre nem csak a régió legnagyobb településeiről kerül ki, hanem számos kisebb településről is.

2011. évben a TOP 100 gazdálkodók listavezetője a *TIGÁZ Tiszántúli Gázszolgáltató Zrt* értékesítése, mely mintegy 70%-ot képvisel a megye villamosenergia-, gáz-, gőz-, vízellátás ágazat árbevételéből.

A *KITE Mezőgazdasági, Szolgáltató és Kereskedelmi Zrt.* a mezőgazdasági gép, berendezés nagykereskedelem listavezető cége, második a „százak „rangsorában.

A nettó árbevétel szerinti rangsorban harmadik helyen álló *TEVA Gyógyszergyár Zrt.* a vegyi-, gumiipar legnagyobb vállalkozása.

A gépgyártásban érdekelt és a rangsorban negyedik *NI Hungary Software és Hardware Gyártó Kft.* az iparág árbevételének közel kétharmadát teljesítette.

Az *E-On Tiszántúli Áramhálózati Zrt* ötödik helyen szerepel a TOP 100-as listán, amelyet a *TIGÁZ DSO Kft.* követ, jelentősen hozzájárulva a megye gáz ágazatának kiemelkedő szintjéhez.

Előző évi eredményét javítva 8. helyen szerepel az *FAG Magyarország Ipari Kft.*

Az élelmiszeripar legnagyobb vállalkozása a *FrieslandCampina Hungaria Kereskedelmi és Termelő Zrt.*, iparága árbevételének egyötöd részéhez járult hozzá. A Friesland a nettó árbevétel alapján a 9. a megye rangsorban.

Az *Alföldi Sertés Értékesítő és Beszerző Szövetkezet*, mely élőállat kereskedelemmel foglalkozik 10. helyen szerepel a megye TOP100-as listáján.

2011. évben a tíz legnagyobb értékesítést bonyolító gazdálkodó együttes árbevétele 937,4 milliárd Ft volt, **a megyei nettó árbevétel négytizedét tette ki.**

D) A TOP 100 vállalkozás hatása a megye gazdasági teljesítményére

A TOP 100 vállalkozások közül 69 cégnek volt külpiazi értékesítése. **A megyei kivitel 83,1%-át**, együttesen 430,5 milliárd Ft-ot **a kiemelt cégek forgalmazták.** A megyei társaságok értékesítésének 21,4%-a irányult külföldre, a kiemelt vállalkozások árbevételének több mint 29%-a exportból származott. **A belföldi értékesítés nagyobb részét, 55,4%-ot a TOP 100 vállalkozás bonyolította.**

A megye 100 legjelentősebb vállalkozása a megyei **adózás előtti eredmény 56,9%-ához** járult hozzá.

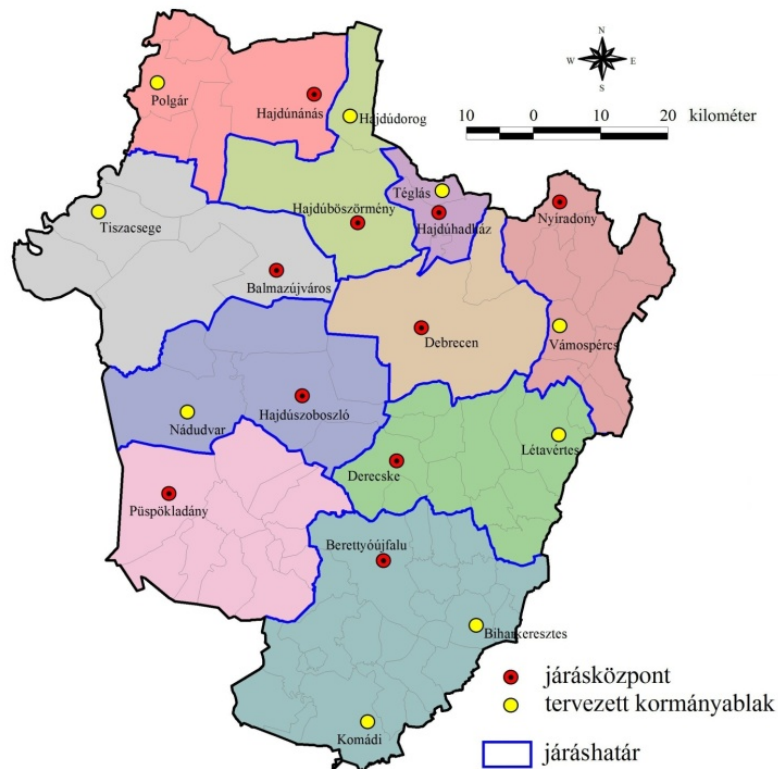
A fentiek alapján megállapítható, hogy a gazdasági teljesítmény vonatkozásában kiemelkedő szerepe van azon vállalkozásoknak, amelyek gazdasági eredményeik alapján a megye TOP 100-as listájába az egyes években bekerülnek. Ezen vállalkozásoknak jellemzően nem csak a foglalkoztatottságra, hanem számos egyéb kapcsolódó területre is van hatása az őket szűkebben körülvevő településeken, melyek körét az 5.2.2 fejezetben, a T2 stratégiai területi cél tartalmazza (kivéve Debrecen és agglomerációja, mely külön területi cél). Az ezen (elsősorban járási szintű központként működő) településeken tevékenykedő vállalkozások tevékenységét célszerűen kell fejleszteni, így a T1 és T2 stratégiai területi célok kapcsán kerültek megfogalmazásra a legfontosabb prioritástervezetek.

Mindazonáltal fontos megjegyezni azt is, hogy a gazdaságilag aktív kis-, közép- és nagyvállalatok nem csak területi, hanem horizontális módon is támogatásra

kerülnek, a stratégiai ágazati célok kapcsán, ahol számos esetben a kedvezményezettek köre elsősorban a vállalkozások.

5.2.2. A megye stratégiai területi céljainak földrajzi lehatárolása

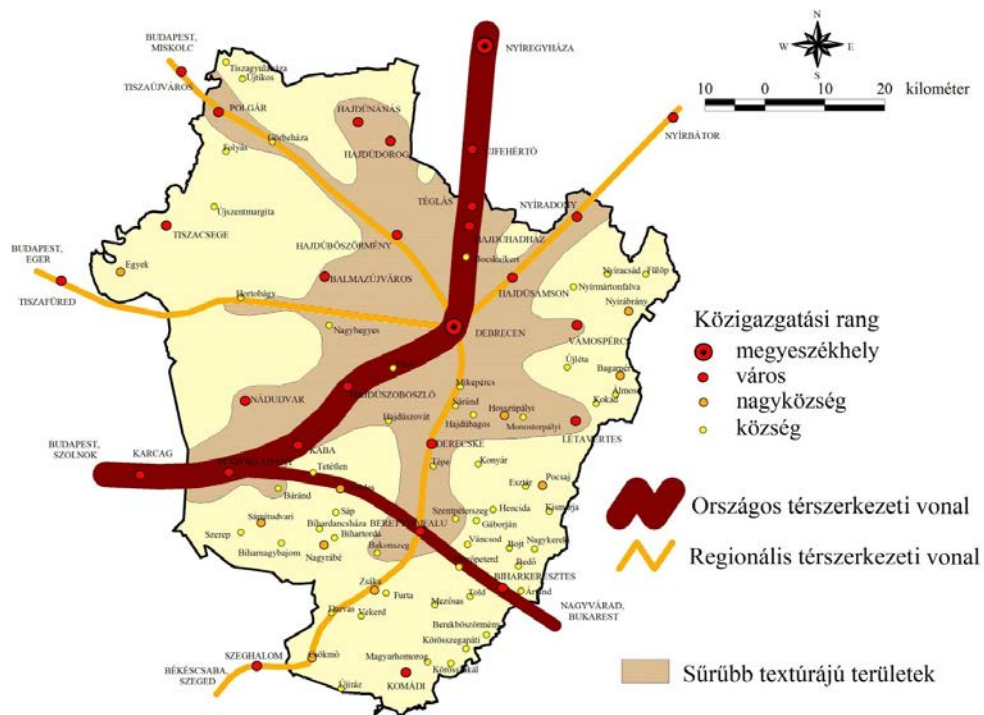
E fejezet alapját a Hajdú-Bihar Megye Területfejlesztési Koncepciót megalapozó feltáró-értékelő vizsgálatban megfogalmazottak képezik. Az alábbi térképek szintén a helyzetfeltárás során kerültek elkészítésre, mindazonáltal ezek újbóli szerepeltetése kiemeli azokat a fő ágazati és területi fejlesztési irányokat, amelyek a koncepcióban megfogalmazásra kerültek.

2. sz. ábra: Hajdú-Bihar megye járási beosztása 2013. január 1-től

3. sz. ábra: Hajdú-Bihar megye közlekedési hálózata és határátkelőhelyei

4. sz. ábra: Hajdú-Bihar megye térszerkezete

A fenti gazdasági statisztikai adatok, valamint a Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptiót megalapozó feltáró-értékelő vizsgálatból, a járásközponti behatárolásból, a stratégiai térszerkezeti, továbbá a közlekedési helyzetből következő adottságok megállapításai alapján a Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptióban meghatározott **stratégiai területi célok az alábbi településekre vonatkoznak:**

Stratégiai területi cél 1 (T1): *Debrecen, az Életerős város, mint a Kárpát-medence egészség fővárosa*

- Debreceni Járás

Stratégiai területi cél 2 (T2): *Jarásközpontok és járási szintű kisvárosok mint a helyi közösségek együttműködéseinek centrumai*

- **Balmazújváros**
- **Berettyóújfalú**
- Biharkeresztes
- **Derecske**
- **Hajdúböszörmény**
- Hajdúdorog
- **Hajdúhadház**
- **Hajdúnánás**
- **Hajdúszoboszló**
- Kaba
- Komádi
- Létavértes
- Nádudvar
- **Nyíradony**
- Polgár
- **Püspökladány**
- Téglás
- Tiszacsege
- Vámospércs

Stratégiai területi cél 3 (T3): *Kistelepülések mint az élhető vidéki közösségek színterei*

E területi cél alá mindazon települések tartoznak, melyek nem tartoznak a 1. (T1) és 2. (T2) stratégiai területi célok alá.

6. A fejlesztés eszköz és intézményrendszere

6.1. A prioritások azonosítása

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Koncepció célrendszerében foglalt stratégiai ágazati és területi célok elérése érdekében meghatározásra kerültek azok a prioritások, melyek keretében az adott beavatkozások – mint a koncepció végrehajtását szolgáló fejlesztési eszközök – alkalmazásra kerülnek.

A stratégiai célok elérését biztosító prioritások rendszere az egyes stratégiai ágazati és területi célokhoz kapcsolódva kerül bemutatásra, azaz a prioritások direkt módon illeszkednek ezen célokhoz, így azok közvetlenül megfeleltethetők egymással. Fontos azonban megjegyezni, hogy a Belső koherencia vizsgálat című fejezetben jelzett módon a stratégiai ágazati célok alá besorolt prioritások egyben komplex formában szolgálják a stratégiai területi célkitűzések elérését is.

Stratégiai ágazati cél 1 (Á1)
Az Alföld értékeire épülő fenntartható környezet

Prioritás	A prioritás keretében tervezett beavatkozások (intézkedések) indikatív listája
<p>Á1.1A fenntartható vízgazdálkodás feltételeinek javítása a klímaváltozás kihívásaira válaszolva</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Komplex vízgazdálkodási program - Települési vízminőség-javító technológiák fejlesztése az Ivóvízminőség-javító Program III. ütemével összhangban - Árvízi és belvízi veszélyeztetettség csökkentését támogató programok összhangban Magyarország Vízyűjtő-gazdálkodási Tervével (TA3, TA5 és TA6 műszaki intézkedésekkel) - A helyi termelésen alapuló önellátás biztonságának fokozása, valamint a klímaváltozással járó kockázatok csökkentése érdekében az öntözéses gazdálkodás feltételeinek komplex vízrendezési szemléleten keresztül történő megteremtését (a felszín alatti vizek kitermelése helyett, ahol lehetséges a felszíni és csapadékvizek vízvisszatartási, víztárolási feltételeinek javításával) szolgáló fejlesztések támogatása - Vízbázisok biztonságba helyezése, távlati ivóvízbázis-védelem és termámvíz bázis védelem támogatása - Települési záportározók kiépítésének támogatása a vízvisszatartás és vízkárelhárítás érvényesítésére - Vízügyi létesítmények (pl. öntözőrendszerek) jogi környezetének tisztázása a hatósági intézményrendszer keretein belül, valamint a jogszabályi környezet tisztázásának elősegítése, támogatása
<p>Á1.2 A fenntartható energiahasználat széleskörű elterjesztése</p>	<ul style="list-style-type: none"> - A környezetkímélő, energia-hatékony és megújuló energiaforrásokat használó termelési technológiák alkalmazásának ösztönzése - Környezettudatosság elősegítése, energiahatékonsági tanácsadás a lakosságnál, a közszférában és a vállalkozásoknál - Épületek energia-hatékony felújításának támogatása a lakosságnál és a közszférában - A megújuló energiaforrások (különösen biomassa, geotermikus- és napenergia) energiatermelésben való arányának jelentős növelése elsősorban a helyi, közösségi energiatermelő- és ellátó rendszerek elterjesztésével. Termámvíz energia hasznosításakor szem előtt kell tartani a vízbázis védelmét, a felszíni befogadó vizek terhelés csökkentését. - Közvilágítás kiépítése és energia-hatékony megújítása - Megyei ESCO cég létrehozása - Az „1 falu-1MW” program folytatása

Á1.3 A gazdaságilag és környezetileg fenntartható hulladékgazdálkodás, valamint környezet és természetvédelmi fejlesztések támogatása

- Rekultiváció (szilárd és folyékony) támogatása
- A kommunális közszolgáltatások rendszerének fejlesztése, korszerű technológiák alkalmazása, ellátási hiányok megszüntetése (ivóvíz szolgáltatás, szennyvízkezelés, hulladékkezelés), illetve kialakítása a 25/2002. (II.27.) Korm. rendelettel, az Ivóvíz-minőség Javító Programmal és a nemzeti Szennyvízprogrammal összhangban
- Szennyvíz ártalommentes elhelyezése a nem kötelezett településeknél (25/2002. (II.27.) Korm. rendelet)
- Kommunális szennyvíziszap, mint nyersanyag energetikai célú hasznosítása
- Tisztított szennyvíz újrahasznosítása (mezőgazdasági, kommunális és ipari szennyvíz esetében)
- Ellátási biztonság elérése, gyors adat- és információ áramlás informatikai háttérnek biztosításával
- Szennyvíziszap kihelyezést megelőzően a talajok fokozott védelme érdekében az ellenőrzések laboratóriumi háttérnek támogatása
- Gördülő fejlesztési és rekonstrukciós tervek készítésének támogatása
- A termákvíz másodlagos és harmadlagos hasznosításának támogatása
- A szelektív hulladékgyűjtés feltételeinek fejlesztése
- A szelektív hulladékgyűjtés arányának növekedésére építve a hulladék feldolgozó és hasznosító ipar innovatív beruházásainak, ill. annak letelepedését szolgáló fejlesztések támogatása elsősorban a hulladékgazdálkodási programokban tervezett logisztikai csomópontok (nagyobb hulladékudvarok, átrakó állomások, hulladék feldolgozók), ill. lerakók helyszínéül kijelölt városokban
- Helyi jelentőségű természeti értékek megőrzését támogató fejlesztések
- Országos jelentőségű természeti értékek megőrzése (elsősorban Hortobágy), ezen belül a vonalas létesítmények természetbarát átalakításának, nem használt épített környezeti elemek elbontásának, természet közeli élőhelyek kialakításának támogatása

Stratégiai ágazati cél 2 (Á2)
Versenyképes gazdaság és egészséges élelmiszer

Prioritás	A prioritás keretében tervezett beavatkozások (intézkedések) indikatív listája
Á2.1 A gazdaság megújulását akadályozó infrastrukturális hátrányok felszámolása	<ul style="list-style-type: none"> - A megye településein folyó gazdasági tevékenységek közlekedési elérhetőségének javítására kül- és belterületi utak, autópálya és kerékpárutak, vasútvonalak fejlesztése, tömegközlekedés menetrendjének az igényeknek megfelelő racionalizálása - A gazdasági tevékenységek erősítését szolgáló közmű és informatikai fejlesztések támogatása - Az ipari parkok és kereskedelmi zónák, vállalkozási övezetek minőségének emelése, elsősorban a szolgáltatások színvonalának emelésével
Á2.2 Helyi termékek előállításának és kereskedelmének fejlesztése a fenntartható és klímabarát gazdaság ösztönzése érdekében	<ul style="list-style-type: none"> - A helyi/térségi termelésre alapozott feldolgozóipari vállalkozások letelepedésének elősegítése, fejlesztése - A hajdú-bihari termékek piacra jutását segítő szervezetrendszer támogatása: ellátási láncok, szövetkezetek fejlesztésén, a helyi gazdaság erősítésére és helyi marketing támogatása - A generációs megújulás támogatása a mezőgazdaságban - A helyi termelői piacok infrastruktúrájának fejlesztése
Á2.3 Mezőgazdasági fejlesztések támogatása a megye versenyképes élelmiszeriparának erősítésére	<ul style="list-style-type: none"> - A táj specifikus mezőgazdaság feltételeinek javítása - A minőségi mezőgazdasági termékfeldolgozás és csomagolás kapacitásainak bővítése - A megye élelmiszeripari termékeinek piacra jutását segítő marketing tevékenységek, akciók támogatása (belföld és külföld), összehangolt külpiaci agrármarketing program kialakítása - Tudástranszfer és innováció előmozdítása, személyre szabott (kedvezményes vagy ingyenes) innovációs tanácsadási tevékenység erősítése a mezőgazdaságban és az élelmiszeriparban - Kutatás-fejlesztési kezdeményezések támogatása vállalati és kutatási együttműködések mentén

<p>Á2.4 Helyi vállalkozások fejlesztése</p>	<ul style="list-style-type: none"> - A vállalkozásokat támogató szervezetek tevékenységének harmonizálása, az intézményrendszer fejlesztése - A határ menti gazdasági együttműködések támogatása, a szükséges intézményrendszer fejlesztése Bihar-Bihar megyék között az EGTC-n belül tervezett együttműködésre építve - A vállalkozói kultúra fejlesztése a megye vállalkozói szférájában - A megyei termékek piacra jutásának segítése - A termékfejlesztést támogató programok, technológia-fejlesztés ösztönzése - Innovációs projektgenerálás és tanácsadás a helyi KKV-k innovációs képességének fokozása érdekében - Friss diplomások KKV-knál történő elhelyezkedését támogató program - A vertikális és horizontális kapcsolatok erősítése a gazdasági szereplők és a gazdaságot támogató intézmények között.
<p>Á2.5 Hajdúszoboszló, Debrecen és Hortobágy mint kiemelt nemzetközi turisztikai desztináció, valamint a nemzetközi turisztikai potenciállal bíró területek és települések fejlesztése Kelet-Magyarország turisztikai rendszeréhez kapcsolódva az épített és természeti környezet megőrzésével</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Hajdúszoboszló és Hortobágy környezeti és táji adottságai, értékei megóvása mellett nemzetközi jelentőségű turisztikai térséggé fejlesztése - A helyi kis-és középvállalkozások aktív bevonásával a piaci igényekhez igazodó, a megye nemzetközi turisztikai potenciállal bíró területeinek és településeinek adottságaira alapozott, egymás hatását erősítő komplex, nemzetközi vonzerővel bíró turisztikai termékcsomagok összeállítása, a turisztikai szezon területi és időbeli kiterjesztése - Szálláshelyek minőségi fejlesztése, szolgáltatásaik bővítése - Összekapcsolt turisztikai fejlesztések: Hajdúszoboszló, Debrecen és Hortobágy, mint kiemelt nemzetközi turisztikai desztináció vonzerejének növelése a határon túli területek attrakcióinak bekapcsolása révén az épített és természeti környezet megőrzésével

<p>Á2.6 Helyi jelentőségű turisztikai fejlesztések az épített és természeti környezet megőrzésével</p>	<ul style="list-style-type: none"> - A termálvíz turisztikai hasznosítása, termálfürdő-fejlesztés vízfelület növelése nélkül - Vallásturizmushoz kapcsolódóan templomok felújítása, a megye határain is túlnyúló zarándokutak kialakítása, horgász-vadász turizmus, ökoturizmus feltételrendszerének fejlesztése, - Szálláshelyek minőségi fejlesztése, szolgáltatásaik bővítése - Sportturizmus támogatása, elsősorban a megye sportiskoláinak és sportegyesületeinek határon átnyúló kezdeményezéseinek támogatásával, közös sportrendezvények szervezésével - A helyi kis-és középvállalkozások aktív bevonásával a piaci igényekhez igazodó, a térség és a háttér települések adottságaira alapozott, egymás hatását erősítő komplex, helyi és térségi vonzerővel bíró turisztikai termékcsomagok összeállítása, turisztikai attrakciók fejlesztése, a turisztikai szezon területi és időbeli kiterjesztése - A kulturális és természeti örökség védelmét és a helyi identitás erősítését szolgáló fejlesztések támogatása
---	--

Stratégiai ágazati cél 3 (Á3)

A megye gazdasági szerkezetének megfelelő oktatás, szakképzés

Prioritás	A prioritás keretében tervezett beavatkozások (intézkedések) indikatív listája
<p>Á3.1 Intézményi feltételek biztosítása a megye oktatási intézményeiben</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Piacképes tudást biztosító, gyakorlatorientált szakképzési rendszerek, vállalati tanműhelyek kialakítása/fejlesztése a duális képzéshez kapcsolódóan, piaci igényekhez alkalmazkodó szakmunkásképzés fejlesztés a meglévő TISZK-k tudásbázisán - Tanulói kompetenciákat fejlesztő tartalmak és tanulási módszerek kiterjesztése - A vállalati és oktatási intézmények közötti kapcsolatok erősítése, intézményesítése, a reálgazdasághoz kötődő gyakorlóléhelyek számának emelése - Az alapfokú oktatás színvonalát javító és épületenergetikai fejlesztések támogatása - Oktatási intézmények épületének energia-hatékony felújítása, informatikai hálózatok fejlesztése - Az oktatási intézmények pedagógusai képzésének támogatása - Szakoktatók vállalati együttműködésben kialakítandó továbbképzésének támogatása, valamint az ehhez szükséges koordináció kialakítása, területi vonatkozásban kiegyenlített intézményhálózat működtetése - A megyei oktatási intézmények eszköz és labor ellátásának feljavítása európai színvonalra - Az élethosszig tartó tanulás érdekében az iskolarendszeren kívüli felnőttképzés ösztönzése - Oktatási-nevelési, az egészségtudatos életmódra való nevelés feladataihoz szükséges feltételek biztosítása az intézményekben - A testnevelési-, sportszervezési, a gyermek- és ifjúsági jogok érvényesítésével kapcsolatos feladatok teljesítéséhez szükséges feltételek biztosítása - Az egészségügyi intézményekben tartós gyógykezelés alatt álló gyermekek oktatásához, illetve a többi tanulóval együtt nem foglalkoztatható fogyatékos gyermekek oktatásához, neveléséhez, gondozásához szükséges feltételek biztosítása - Munkaerő-piaci igények nyomon követése, megjelenítése és hatékony pályaorientációs és nyomon követési rendszer fejlesztése

<p>Á3.2 Szemléletformálás</p>	<ul style="list-style-type: none"> - A pályaaorientáció rendszerének erősítése az általános és középfokú iskolákban, vállalati együttműködések és közintézményekkel (pl. rendőrség) való együttműködés keretében, valamint az ehhez szükséges koordináció kialakítása - Vállalkozói kultúra és vállalkozói képességek erősítése a közoktatásba ágyazva - Az innovációra való nyitottság és az innovatív gondolkodás képességének kialakítása a jövő generációk körében, valamint innovációs tematikájú közösségi programok indítása és a fejlesztésükhöz szükséges eszközrendszer, továbbá az intézményi koordináció fejlesztése a megye általános és középfokú oktatási intézményeiben - A természettudományos ismereteket fejlesztő, népszerűsítő kiállítások, bemutatók, a tudomány és a társadalom párbeszédét előmozdító rendezvények támogatása - Tudomány-kommunikációs tevékenységek támogatása, a Tudományos Élménypark adta lehetőségek beépítése az általános és középiskolák tananyagába, valamint a megvalósítás feltételeinek biztosítása - Önkéntes programok és kezdeményezések támogatása - Környezettudatosság erősítése a megyében (diákoknál, lakosságnál és önkormányzatoknál)
<p>Á3.3 Tehetséggondozás</p>	<ul style="list-style-type: none"> - A tehetséggondozás rendszerének kialakítása és intézményesítése a megyei általános és középfokú oktatási intézményekben, a debreceni és egyházi tehetséggondozási rendszerre felfűzve
<p>Á3.4 Nemzetközi oktatási programok és kísérleti kezdeményezések</p>	<ul style="list-style-type: none"> - A megye közép- és felsőfokú oktatási intézményei nemzetközi kapcsolatainak erősítése, nemzetközi beágyazottságuk fejlesztése - A megye sportiskoláinak és sport egyesületeinek határon átnyúló tevékenységének támogatása, az ehhez szükséges feltételek biztosítása
<p>Á3.5 Vállalati vezetők, vállalkozók képzése</p>	<ul style="list-style-type: none"> - A KKV vezetők kedvezményes oktatása pénzügyi, management, humánpolitikai, lean, problémamegoldás, stb. témakörökben

Stratégiai ágazati cél 4 (Á4)

Közösségi, szociális és társadalmi fejlesztések a leszakadó társadalmi csoportok esélyegyenlőségének és életminőségének javítására

Prioritás	A prioritás keretében tervezett beavatkozások (intézkedések) indikatív listája
<p>Á4.1 Szociális, egészségügyi és társadalmi infrastruktúra-fejlesztés, valamint az egészségüghöz kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése felkészülve az öregedő társadalom kihívásaira</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Az alapszintű egészségügyi és szociális ellátást szolgáló intézmények fejlesztése (bölcsőde, óvoda, idősek otthona, családsegítő, egészségház, járóbeteg szakorvosi rendelő, szociális otthon, házi betegellátás intézménye) és a szolgáltatások színvonalát javító beavatkozások támogatása, tulajdonosi struktúrától függetlenül - Az egészségügyi prevenció területén a lakosságnak helyi szűrések, helyi szemléletformálás, életmódtanácsadás és diétetika fejlesztése - A civil és egyházi kezdeményezések támogatása - Az egészségügyi intézményhez való eljutás fejlesztése - A munkaerőpiacról tartósan kiszorult emberek, valamint enyhén fogyatékos emberek munkával való ellátásának támogatása - Az egészségügyi prevenció területén az elszegényedett, hátrányos helyzetű lakosságnak helyi szűrések, helyi szemléletformálás és diétetika fejlesztése
<p>Á4.2 Szociálisan leszakadó csoportok felzárkóztatásának segítése, valamint az esélyegyenlőség javítására szolgáló személyi, tárgyi, infrastrukturális háttérfeltételek biztosítása</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Közösségfejlesztő, képzési és mikro-vállalkozási programok a szociálisan leszakadó csoportok (roma, mélyszegénységben élők, tartós munkanélküliek) lakta területek számára, amely hozzájárul a helyi gazdaságfejlesztéshez és a leszakadó csoportok társadalmi felzárkóztatásához - A szociálisan leszakadó csoportok felzárkóztatását segítő intézményrendszer működtetéséhez szükséges feltételek javítása - Eszközbeszerzés támogatása az értékteremtő közmunkához - Szociális település-rehabilitációs programok kialakításának és megvalósításának támogatása - Az esélyegyenlőség javítására szolgáló fejlesztések támogatása - Esélyegyenlőségi programok támogatása - Az esélyegyenlőséggel és szociális felzárkóztatással kiemelten foglalkozó társadalmi szervezetek koordinálása, kapcsolattartásuk, partnerségen alapuló együttműködésük elősegítése

<p>Á4.3 Szociális gazdálkodás modellkísérlet a Bihari Szociális Nonprofit Kft, valamint a Hajdúsági Szociális Nonprofit Kft intézményeiben</p>	<p>A tervezett program kettős céllal rendelkezik:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. terápiás és szociális cél: elősegítik a fogyatékkal élők társadalmi beilleszkedését és önellátási, önrendelkezési képességük fejlesztését, 2. gazdasági cél: gazdaságilag is életképesek. <p>A program tervezett tevékenységei:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Elsődleges termék előállítás (szabadföldi, fóliasátras és üvegházi kertészet: zöldség, dísz-, gyógy- és fűszernövény; Gyümölcsös és házi faiskola: gyümölcsstermő növények dominanciája mellett köztesként növe dísz-, gyógy- és fűszernövények, valamint takarmányként is hasznosítandó gyepek; Állattartó telep: ló, tehén, kecske, baromfi, stb. valamint „állatsimogató” terápiás céllal.) - Feldolgozás (kézműves műhelyek, manufaktúrák – elsősorban természetes alapanyagok felhasználásával; Gyümölcs- és zöldségfeldolgozó műhely; Konyha) - Kiegészítő elemek (parkgondozás: sövények, sétányok stb.)
<p>Á4.4 Közösségi- és sportfejlesztések</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Közterületek rendezése, ezen belül parkok, játszóterek kialakítása és fejlesztése, temető felújítása - A szabadidő eltöltését lehetővé tevő sportlétesítmények fejlesztése, sporteszközök beszerzése - A polgárőrség eszközállományának, infrastrukturális feltételeinek javítása - A társadalmi, szociális kohézió erősítését, a hagyományok, népi tudás átörökítését szolgáló közösségépítő programok megvalósításának támogatása
<p>Á4.5 A települések közszolgáltatási, közigazgatási, közbiztonsági funkcióinak ellátásához szükséges fejlesztések</p>	<ul style="list-style-type: none"> - A települések közigazgatási és közszolgáltatási feladatainak ellátásához szükséges fejlesztések támogatása (épületek energetikai felújítása, eszközfejlesztés, informatikai hálózat fejlesztése) - A rendőrség eszközállományának, infrastrukturális feltételeinek javítása - A lakosság közbiztonságát erősítő közösségi fejlesztések támogatása
<p>Á4.6 A helyi identitástudat és népességmegtartó képesség növelése, a helyi kultúra értékeinek megőrzésével és fejlesztésével</p>	<ul style="list-style-type: none"> - A helyi kultúra eszközeinek fejlesztése (mozi, könyvtár, művelődési ház, tájház) - Helyi és térségi jelentőségű kulturális rendezvények, akciók támogatása (határon átnyúló is) - A népi kézműves örökség és minőségi szakmaiság átadásának ösztönzése, fenntarthatósága, személyi és tárgyi feltételeinek biztosítása

<p style="text-align: center;">Á4.7 Befektetés a társadalomba, az állampolgári aktivitás növelése</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Helyi közösségek erősítése, a civil társadalom fejlesztése <ul style="list-style-type: none"> o Közösségi kezdeményezések támogatása o Közösségi kezdeményezéseket támogató szakmai hálózatok, szervezetek fejlesztése o Állampolgári részvételt erősítő programok o Önkéntesség, közösségi szolgálat fejlesztése o Helyi, térségi jelentőségű szervezetek fejlesztése - A partnerség és a párbeszéd erősítése <ul style="list-style-type: none"> o Az érdekérvényesítésben kiemelt szerepet játszó civil szervezetek intézményi fejlesztése o Ágazati, ágazatközi, szektorközi és területi civil együttműködések fejlesztése o Horizontális civil ügyek - A társadalmi-, közösségfejlesztő beavatkozások hatásának mérése <ul style="list-style-type: none"> o Társadalmi tőkekutató szükségessége o A társadalmi-, közösségfejlesztő beavatkozások hatásának mérése
--	--

Stratégiai területi cél 1 (T1)

Debrecen, az Életerős város, mint a Kárpát-medence egészség fővárosa

Debrecen Megyei Jogú Város a helyi tudás-intenzív ágazatok egymásra épülését erősítő gazdaságszerkezet fejlesztésével, a helyi szereplők együttműködésével szeretné elérni, hogy az **Életerős város** komplex programja révén a régió innovációs központja legyen.

Prioritás	A prioritás keretében tervezett beavatkozások (intézkedések) indikatív listája
T1.1 A régió innovációs központjának erősítése a négyes hélixre épülő együttműködés segítségével	<ul style="list-style-type: none"> - Egészségipari és gyógyszeripari fejlesztési programok folytatása - A Debreceni Egyetem – mint kiemelt kutatóegyetem - komplex kutatás-fejlesztési programjának megvalósítása 6 kiemelt területen, az Európai Kutatási Térséghez kapcsolódva - Protonterápiás Kutatóközpont megvalósítása - Élelmiszeripari Kutató és Kísérleti Csomagoló Központ megvalósítása - Termál Kutatóközpont megvalósítása - Sportegészségügyi Kutató és Terápiás központ kialakítása - Elektronikai Tudás- és Technológiai Központ megvalósítása - Innovációs központú, jogilag rendezett, gazdaságilag fenntartható klaszter-együttműködések fejlesztése - A helyi vállalkozások termelékenységének javítása ingyenes és kedvezményes szolgáltatások fejlesztésével - Helyi KKV-k innováció-támogatási programja - A MTA Atommagkutató Intézetének kutatási programja az európai kutatási infrastruktúrákhoz kapcsolódva (különösen CERN)

<p>T1.2 Foglalkoztatottság növelése a tudásintenzív helyi gazdaság megerősítésével</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ipari parkok infrastruktúra és szolgáltatásfejlesztési programja - Exchange és szerver-központ kialakítása Debrecenben, elsősorban a védelmi szempontok és a megújuló energiaforrások figyelembevételével - Komplex befektetési és export ösztönzési program kialakítása a város és a megye vállalkozásaival és ipari parkjaival együttműködésben - Intermodális közlekedési központ kialakítása a munkaképes korú lakosság hatékonyabb közösségi közlekedése érdekében - Elővárosi kötőpályás és közúti közlekedési fejlesztések a munkába járás megkönnyítése érdekében - Térítéses betegellátás fejlesztése (szolgáltatás-, infrastruktúra-fejlesztés, eszközbeszerzés, szállodafejlesztés) a Debreceni Egyetem OEC Klinika és a gyógyfürdő szolgáltatásaira alapozva - Ipari területek közúti elérhetőségének javítása – kapcsolódva az autópálya-fejlesztésekhez - Térítéses oktatási szolgáltatások fejlesztése a Debreceni Egyetem képzési portfóliójára alapozva (térítéses felsőoktatás, szakdolgozó képzés, vezetőképzés) - Civ-Aqua térségfejlesztési program (öntözés, csatornázás, vízvédelem, mezőgazdasági fejlesztések, turisztikai fejlesztések) - Globális szolgáltatóipari együttműködési program (shared service centers)
<p>T1.3 Egészséges környezet kialakítása az életminőség javítása érdekében</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Önkormányzati létesítmények energiahatékonysági javítása megújuló energia fejlesztésekkel - Debreceni Egyetem létesítményeinek energiahatékonysági javítása megújuló energia-fejlesztésekkel - Városi és agglomerációs hulladékprogram (szilárd és folyékony) - Városi és agglomerációs zajárnyékolási és zajvédelmi program
<p>T1.4 A térség gazdasági szerkezetének megfelelő magas minőségű oktatási és felsőoktatási rendszer fejlesztése</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Teljes vertikumú angol nyelvű oktatási lánc kiépítése óvodától a gimnáziumig bezárólag, a külföldi szakemberek idetelepítése érdekében. - Közoktatás és tehetséggondozás fejlesztése a korábbi programok eredményeire alapozva - A gazdasági szerkezettel összhangban lévő szakképzési rendszer kialakítása, gyakorlatorientált (duális) képzés fejlesztésével - Energetikai Innovációs és Képzési Központ létrehozása - Ipari beszállítói képzési programok kialakítása helyi vállalkozások számára (pl. szaknyelvi képzés is) - E-felsőoktatási fejlesztések a felnőttképzés javítása érdekében

<p>T1.5 Turisztikai, kulturális és vallási célú fejlesztések a Debrecen-Hajdúszoboszló-Hortobágy nemzeti jelentőségű turisztikai desztinációhoz kapcsolódóan</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Nemzetközi turisztikai vonzerő fejlesztése a debreceni repülőtérhez, Hajdúszoboszlóhoz és Hortobágyhoz kapcsolódóan - Debrecen-Hajdúszoboszló turisztikai kapcsolatok erősítése érdekében elővárosi kötőpályás kapcsolat kiépítése a Hajdúszoboszlói szálloda övezet és Debrecen belvárosa között - Területi turisztikai marketing programok fejlesztése (pl. TDM) - Városi turisztikai infrastruktúrafejlesztés a fiatalok szemléletformáláshoz kapcsolódóan (múzeum, tudományos élménypark, panoptikum, színház) - Zarándokutakhoz kapcsolódó infrastrukturális fejlesztések - Egyházi turisztikai fejlesztések (templom- és temető-felújítás) - Kelet-Magyarországon hiánypótló műszaki könyvtár kialakítása a Debreceni Egyetemen
<p>T1.6 Helyi együttműködések erősítése az egészségügyi, szociális, közösségi és társadalmi fejlesztések segítségével</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Szociális város-rehabilitációs fejlesztések a minőségi és egészséges lakókörnyezet kialakítása érdekében (lakótelep felújítási és zártkerti lakóövezeti átalakítási programok) - A vitális belváros fejlesztésének programja, város-rehabilitációs fejlesztésekkel - Kenézy Kórház és Debreceni Egyetem OEC Klinika együttműködési programja a költséghatékony területi egészségügyi rendszer kialakítása érdekében - Nők munkába állását elősegítő programok a bölcsődei és óvodai rendszer fejlesztésével - Fenntartható családi foglalkoztatási szerkezet kialakítása az idősek ellátásának fejlesztésével - Közfoglalkoztatási programok fejlesztése - Innovatív közszolgáltatások kialakítása (e-közigazgatás, mobil közszolgáltatás, innovációs közbeszerzés, e-egészségügy) - A kormány általános hatáskörű területi államigazgatási szerve törzshivatalának, szakigazgatási szerveinek, járási hivatalának fejlesztése (energiatakarékos épület-felújítás, eszközbeszerzés, e-államigazgatás) - Sportlétesítmények fejlesztése és felújítása az iskolai és munkahelyi lemorzsolódás csökkentése érdekében

Stratégiai területi cél 2 (T2)

Járásközpontok és járási szintű kisvárosok mint a helyi közösségek együttműködéseinek centrumai

Prioritás	A prioritás keretében tervezett beavatkozások (intézkedések) indikatív listája
T2.1 Vállalkozás-fejlesztési és innovációs programok támogatása a versenyképes gazdaság fejlesztése érdekében	<ul style="list-style-type: none"> - A vállalkozások számára beszállítói programok ösztönzése, kutatási és innovációs együttműködések támogatása, középvállalati exportösztönzés a Debreceni Exportösztönzési Programmal összhangban és együttműködve, valamint kapcsolódó vállalati finanszírozási és innovációs tanácsadás - A településeken működő üzleti infrastruktúrák, ipari parkok fejlesztése, elsősorban a szolgáltatások színvonalának emelésével - A járási gazdaságot támogató intézményrendszer és a vállalati szolgáltatások fejlesztése, ingyenesen vagy kedvezményesen elérhetővé tétele a gazdasági szereplőknek
T2.2 A középvárosok és járásközpontok közszolgáltatási, közigazgatási államigazgatási, hatósági és szakigazgatási funkcióinak ellátásához szükséges minőségi infrastrukturális és szolgáltatási fejlesztések	<ul style="list-style-type: none"> - A városok és városkörnyékük összehangolt komplex fejlesztését szolgáló integrált városfejlesztési stratégiák megvalósításának támogatása: gazdasági, turisztikai, kulturális, sport, szolgáltató szerepkörök integrált fejlesztése - A járásközpontok és járási szintű kisvárosok államigazgatási, hatósági és szakigazgatási funkcióinak erősítését, valamint a hatékony, megbízható, polgár-barát és szolgáltató közigazgatás fenntartását és javítását szolgáló fejlesztések támogatása (épületek energetikai felújítása, informatikai hálózat fejlesztése, eszközbeszerzés)
T2.3 A járásközpontok elérhetőségének javítása	<ul style="list-style-type: none"> - A megye belső mobilitásának megteremtése a járási központokra alapozott közlekedésfejlesztés (közút, kerékpár, vasút, menetrend), mely segíti a munkahelyekhez és közösségi szolgáltatásokhoz való hozzáférést - A környezetbarát mobilitás feltételeinek javítása a közösségi közlekedés és a kerékpárutak fejlesztésével

Stratégiai területi cél 3 (T3)
Kistelepülések mint az élhető vidéki közösségek szinterei

Prioritás	A prioritás keretében tervezett beavatkozások (intézkedések) indikatív listája
T3.1 Szociális és önfenntartó gazdálkodás	<ul style="list-style-type: none"> - A helyi szociális gazdaság megteremtését biztosító fejlesztések támogatása - A közösségi alapú termelési és önellátó rendszerek elterjedését ösztönző programok megvalósítása - A periférikus térségekben az elszegényedés megállítását és a munka világába történő reintegrációt szolgáló, helyi adottságokra épülő élőmunka igényes tevékenységek támogatása, nagy élőmunka igényű helyi termékek fejlesztése
T3.2 Közösség-fejlesztés	<ul style="list-style-type: none"> - Társadalmi önszerveződések létrehozásának támogatása a rurális területek társadalmi felzárkóztatásához - A közösségfejlesztés feltételrendszerének támogatása - Szociális kohéziót, a hátrányos helyzetű csoportok társadalmi integrációját támogató és erősítő, közösségfejlesztő pilot programok indítása, az emberek aktív bevonása a közösségi munkába - A hátrányos helyzetű csoportok körében a munkába álláshoz szükséges kompetenciák elsajátításának támogatása, mentális problémáiknak koncentrált kezelése, szocializációs háttér stabilizálása, tehetséges gyerekek kiemelése
T3.3 Határmenti együttműködés a perifériális helyzet javítására	<ul style="list-style-type: none"> - Határmenti gazdasági együttműködések fókuszált fejlesztése a határon túli vonzáscentrumokkal (kereskedelmi kapcsolatok erősítése) - A határon átnyúló munkavállalás megkönnyítése - A határon átnyúló közlekedéshez kapcsolódó menetrend-harmonizáció - A határmenti térségekben működő munkaügyi központok együttműködése a munkavállalás megkönnyítése érdekében - Határon átnyúló társadalmi együttműködések támogató programok
T3.4 Élhető környezetet biztosító fejlesztések	<ul style="list-style-type: none"> - A vidék örökségének revitalizálása és kulturális, természeti értékeinek megőrzése - Egészséges települési környezet kialakítása, olyan programok megvalósítása, amely révén élhető, természeti, épített környezet jön létre (épületek felújítása, belterületi utak, járdák fejlesztése) - A megye belső mobilitásának, elsősorban a vidéki települések járási központokkal való szorosabb és igényekre alapozott fejlesztése (közlekedésfejlesztés: közút, kerékpárút, vasút, menetrend), mely segíti a munkahelyekhez és közösségi szolgáltatásokhoz való hozzáférést

7. A tervezési folyamat, a társadalmasítás és a legitimáció leírása

A térség területfejlesztési szereplői elképzeléseinek feltárása, a tervezési folyamat partnerségi tervének elkészítése és végrehajtása a következők szerint alakult a megyében.

A 2014-2020 időszak tervezési tevékenységéhez a fejlesztési elképzelések feltárása 2012. első felében kezdődött, amelynek keretében a települési önkormányzatok közreműködésével feltártuk a lakosság, a vállalkozások, a civil szervezetek, a kistérségi társulások és maguk az önkormányzatok fejlesztési elképzeléseit.

A Partnerségi Terv elkészítése

A Partnerségi Terv elkészítése 2012. júliusában kezdődött, amelyet a megyei önkormányzati hivatalon belül működő Fejlesztési, Tervezési és Stratégiai Osztály szakemberei állítottak össze. Ebben meghatározásra kerültek: a partnerségbe bevonni kívánt célcsoportok, a partnerekkel folytatandó kapcsolattartás módja, eszközei és ütemezése, a társadalmasítással kapcsolatos rendezvények és azok menetrendje, az eredmények értékelésének és felhasználásának módja. A partnerségi tervet a megyei közgyűlés a 170/2012. (IX. 28.) MÖH határozatával fogadta el.

A tervezési folyamat és Partnerségi Terv végrehajtása

A Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat Közgyűlése a 214/2012. (XI. 30.) MÖK határozatával elfogadta a megye területfejlesztési koncepcióját megalapozó helyzetfeltáró-értékelő vizsgálat dokumentumát, melynek társadalmi egyeztetésére 2012. október 17-31. napja között került sor. A társadalmi egyeztetés pilléreit a megyei önkormányzat által a járási székhely városokban szervezett szakmai fórumok alkották.

A helyzetfeltárás egyeztetése során a legkülönbözőbb szereplők ismertették fejlesztési elképzeléseiket, a térséggel kapcsolatos jövőképüket, fogalmaztak meg olyan előremutató javaslatokat, melyek beépítése a helyzetfeltáró-értékelő dokumentumba megtörtént. A szakmai fórunsorozat eredményessége, hasznossága a helyszíneken kitöltött elégedettségi kérdőív alapján kiértékelésre került.

A tervezés a további szakaszokban is a megyei önkormányzat szerveinek, illetve a települési önkormányzatoknak a közreműködésével történt, együttműködésben a tudomány, a piaci és civil szféra szereplőivel.

A térségi szereplők együttműködése, közös gondolkodása során a különböző adottságú csoportok egyrészt megismerhették egymás nézőpontját, értékeit, másrészt a tervezés egyes kérdéseiben konszenzusos javaslatok születtek, illetve a döntéshozatalban résztvevők közvetlenül szembesülhettek az érintettek igényeivel, érdekeivel, elképzeléseivel is.

Az előkészítés soron következő lépésében – a partnerségi tervnek megfelelően – a helyzetfeltárás alapján azonosítható problémák és körvonalazódó lehetséges fejlesztési irányok mentén párbeszédet kezdeményeztünk a térség jelentős szereplőivel (pl. Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata, Debreceni Egyetem, Kereskedelmi és Iparkamara, Hajdú-Bihar Megyei Agrárkamara, települési önkormányzatok, államigazgatási szervek, érdekképviselői szervek, stb.) a következő témakörök mentén:

- oktatás fejlesztése,
- K+F+I ösztönzése,
- idegenforgalom erősítése,
- mezőgazdaság versenyképességének erősítése,
- vállalkozási környezet fejlesztése,
- vidéki környezet-minőség javítása,
- megye közlekedési infrastruktúrájának fejlesztése.

A munkacsoportok szakmai alapú összetétele mellett helyet és lehetőséget kaptak a részvételre a megyei közgyűlés frakcióinak delegáltja is, ezzel is lehetővé téve, hogy a koncepciót jóváhagyó testület az előkészítő tevékenység teljes folyamatát nyomon követhesse.

A tervezési folyamat során kialakított partnerségi munkacsoportokban megvitatásra kerültek a helyzetfeltárás megállapításai, illetve közel 150 területfejlesztési partner kapott lehetőséget arra, hogy bemutassa jövőképét, fejlesztési elképzeléseit, hozzáfűzze megjegyzéseit az előzetes célrendszerhez. Az itt elhangzott, illetve az önkormányzat honlapján erre a célra létrehozott munkafelületre beérkező véleményeket, javaslatokat is figyelembe véve, a helyzetfeltárás utómunkálataként elkészült a megye jövőképre és célrendszerére/prioritás-struktúrájára vonatkozó munkarész, mely a koncepció kialakításának előkészítéseként került a közgyűlés által megvitatásra.

A Nemzeti Fejlesztési Minisztérium és Nemzetgazdasági Minisztérium szakmai kontrollját követően került részletesen kidolgozásra a megyei területfejlesztési koncepció társadalmi vitára alkalmas változata.

A tervezet közgyűlés általi jóváhagyását megelőzően a munkacsoport tagjai a munkafelületen keresztül zárt (írásos) formában tehetnek észrevételeket, javaslatokat a tervezettel kapcsolatosan.

A megyei jogú várossal működtetett Megyei Területfejlesztési Konzultációs Fórum keretein belül további zárt (szóbeli) egyeztetésre, véleményezésre is sor kerül.

Az így továbbfejlesztett munkaanyagot a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat Közgyűlése a 2013. május 22-ei ülésén vitatja meg, ezt követően indulhat el a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) szerinti egyeztetési eljárás.

A Korm. rendelet 18. § (5) bekezdése alapján a megyei területfejlesztési koncepciót véleményezésre meg kell küldeni az ott meghatározott szervezeteknek, továbbá a szomszédos megyei önkormányzatoknak.

Mindezek mellett az önkormányzat honlapján nyílt(online) társadalmi egyeztetésre is sor kerül.

A végleges tartalom elfogadása során a véleményezésre jogosultak észrevételei beépítésre kerülnek az adott koncepcióba, illetve az el nem fogadott javaslatokról ismertetni kell az előterjesztő álláspontját.